

JURISTEN

NR 5 / 2019

MAGASINET JURISTKONTAKT

WWW.JURISTEN.NO

Rettssikkerhetsprisen til Tor-Aksel Busch

Sterk røst på vegne av rettsstaten

Skal kartlegge jurister i kontorlandskap // Studentforeningenes betydning
Gunnar Bergby om årene i Høyesterett // Politidirektør Benedicte Bjørnland

HER ER HØSTENS KURS!

Du kan velge blant over 100 kurs. Her er et utvalg.

ADVOKATASSISTENT DNA

Det årlige ajourføringskurset for advokatassistenter DNA 17. OKT – 18. OKT

A JOURFØRINGSKURSET

Det årlige ajourføringskurset i Bergen 14. NOV – 15. NOV

Det årlige ajourføringskurset i Oslo 21. NOV – 22. NOV

Det årlige ajourføringskurset i Tromsø 5. DES – 6. DES

ALTERNATIV TVISTELØSNING

Meklingsakademi i regi av Advokatforeningen og JUS 6. NOV – 12. NOV

ANDRE JURIDISKE KURS

Hvitvasking – praktisk kurs for advokater - Oslo 7. NOV

ANDRE KURS

Writing Modern Legal English 12. NOV

ARBEIDSRETT

EU/EØS-basert arbeidsrett i Brussel 23. SEP – 24. SEP

Sentrale arbeidsrettslige emner 15. OKT

Kollektiv arbeidsrett 24. OKT – 25. OKT

Personopplysninger i arbeidsforhold 13. NOV

Det årlige pensjonskurset 28. NOV

ASYL- OG UTLENDINGSRETT

Det årlige kurset i asyl- og utlendingsrett 24. SEP

BANK, FINANSIERING OG VALUTA

Finansdagen 18. SEP

BARNERETT

Barnerettsdagen 8. NOV

BISTANDSADVOKATER

Praktisk bistandsadvokatarbeid 17. OKT

BOLIG- OG EIENDOMSRETT

Det årlige bolig- og eiendomsrettskurset 17. OKT – 18. OKT

BYGGEKONTRAKTER OG ENTREPRISERETT

Grunnkurs i byggekontrakter og entrepriserett 14. NOV – 15. NOV

BYGNINGS- OG REGULERINGSRETT

Det årlige plan- og bygningsrettskurset 21. OKT – 22. OKT

COMPLIANCE

Fagforum i compliance 4. SEP – 29. APR

Det årlige kurset i compliance 17. OKT – 18. OKT

EKSPROPRIASJONS- OG SKJØNNRETT

Innføring i ekspropriasjonsrett 2. DES – 3. DES

ENERGI- OG MILJØRETT

Ettermiddagskurs i energi og miljørett 11. SEP

ERSTATNINGSRETT

Det årlige personskadeerstatningsrettskurset 7. NOV – 8. NOV

FAMILIE-, ARVE- OG SKIFTERETT

Det årlige Sandefjordkurset i familie- og arverett 24. OKT – 25. OKT

Kurs i praktisk skifterett (Bergen) 7. NOV

Kurs i praktisk skifterett (Oslo – JUS Lab) 12. NOV

Kurs i praktisk skifterett (Tromsø) 28. NOV

Internasjonal privatrett i Madrid 19. MAR – 22. MAR

FISKERI- OG HAVBRUKSRETT

Det årlige kurset i fiskeri- og havbruksrett 21. NOV – 22. NOV

FORHANDLING

Profesjonell forhandling – den gode forhandler 26. SEP – 27. SEP

Kontraktsforhandlinger – håndtering av kontraktsrisiko 31. OKT

Profesjonell forhandling – vanskelige forhandlinger 28. NOV

FORVALTNINGSRETT OG STATSRETT

Dagskurs i taushetsplikt VENTELISTE 12. SEP

Kurs i ny kommunelov 31. OKT

HELSE- OG TRYGDERETT

Det årlige trygderettskurset 24. SEP

Det årlige helserettskurset VENTELISTE 24. OKT – 25. OKT

IKT-RETT

Innføringskurs i IT-rett og det lokale stammespråket 18. SEP

KOMMUNIKASJON

Stemmebruk 15. OKT

KONKURRANSE- OG STATSTØTTERETT

Det årlige konkurranserettskurset 19. SEP – 20. SEP

KONKURS, AKKORD OG PANTERETT

Immaterielle rettigheter i konkurs 4. SEP

KONTRAKTSRETT

Det årlige kontraktsrettskurset 12. NOV – 13. NOV

Drafting contracts in English 13. NOV

Drafting and Negotiation International Contracts in English 28. NOV – 29. NOV

LEDELSE

Lederkonferansen 29. AUG

LEGAL TECH

Når juss møter AI 28. AUG

Oslo Legal Hackathon 20. SEP – 21. SEP

MEDIERETT

Det årlige medie- og markedsrettskurset 25. SEP

MENNESKERETTIGHETER

Det årlige kurset i menneskerettigheter 23. SEP

OFFENTLIGE ANSKAFFELSER

Innføring i offentlige anskaffelser 24. OKT – 25. OKT

PATENT-, VAREMERKE- OG DESIGNRETT

Det årlige patent-, varemerke- og designrettskurset 5. NOV – 6. NOV

PERSONVERN

Innføring i personvern 10. SEP

Det årlige personvernkurset 31. OKT – 1. NOV

Svalbardkurset 2020 – Personvern i helsesektoren 12. MAR – 15. MAR

SELSKAPSRETT

Den årlige selskapsrett- og transaksjonskonferansen 21. OKT – 22. OKT

SHIPPING OG OFFSHORE

Det årlige shipping- og offshorekurset 23. OKT – 26. OKT

SIVILPROSESS

Ankeforberedelse og prosedyre for Høyesterett 14. OKT

Det årlige sivilprosesskurset 17. OKT – 18. OKT

Argumentasjon og prosedyreteknikk 1. NOV

Sivilprosess – gjennomføring av rettsaker 4. DES – 12. DES

STRAFFERETT OG STRAFFEPROSESS

Vitnepsykologi 6. NOV

TVANGSFULLBYRDELSE OG INKASSO

Det årlige kurset i tvangsfullbyrdelse og inkasso 30. OKT

Innhold

6 Det nye kontoret

16 Siden sist

18 Får ikke riktig lønn

20 Tor-Aksel Busch

30 Studentforeningene

34 Gunnar Bergby

38 Tunge opplevelser i retten

40 Digital kompetanse

42 Digitale studenter

44 Krisehåndtering

46 Benedicte Bjørnland

50 Dommer og krimforfatter

52 Sakskostnader

53 Romjus

54 Katrine Bratteberg mener

55 Jussbuss kommenterer

56 Arbeidslivet

58 Doktorgrader

60 Meninger

65 Nytt om navn

6

Kontorlandskap

Charlotte Hedberg har flyttet inn i nye åpne kontorlandskap.

20

Prisvinner

Tor-Aksel Busch får årets rettssikkerhetspris.

30

Studentforeningene

Siv Hallgren husker godt tiden i Corpus Juris.

34

Avtroppende direktør

Gunnar Bergby forlater Høyesterett etter 25 år.

46

Politidirektør

Benedicte Bjørnland ønsker å beholde politijuristene i politiet.

Det tok meg noen dager å venne meg til folk som satt med beina uten sko i sofaen og med laptopen på fanget

Charlotte Hedberg, side 9

JURIST
FORBUNDET

Rettssikkerhet

Foto: iStock.com/PhonolamajPhoto

Rettssikkerhetskonferansen 2019

Onsdag 16. oktober | Kl. 08.30 (frokost fra kl 08.00) | Gamle Logen, Oslo

Juryleder **Jon Wessel-Aas** deler ut Rettssikkerhetsprisen 2019 til riksadvokat **Tor-Aksel Busch** som holder Rettssikkerhetsforedraget

- Svekkelsen av domstolenes uavhengighet og rettsstaten i Polen
Dr. Małgorzata Gersdorf, førstepresident i Polens høyesterett
- Rettssikkerhetsaspekter ved dommerens bevisvurdering av digitale bevis
Jonas Ekfeldt, jur. dr., CEO for Altalex Advokatkurser AB
- God forvaltningsskikk – rettssikkerhet, kommunikasjon og konfliktforståelse i forvaltningen
Camilla Bernt, professor i rettsvitenskap, Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen
- Lovendringer i Europa som svekker demokratiet
Hanne Østli Jakobsen/Maria Reinertsen, journalister i Morgenbladet
- «I agree» – velger vi bort rettssikkerheten når vi godtar avtaler på nett?
Finn Myrstad, fagdirektør digitale tjenester, Forbrukerrådet

Gratis adgang for medlemmer og ikke-medlemmer

(manglende oppmøte/avmelding etter frist belastes med kr 300).

Påmelding innen **4. oktober** på www.juristforbundet.no

@Juristforbundet

@Juristforbundet

Jurister i landskapet

I denne utgaven tar vi for oss et tema som engasjerer mange i arbeidshverdagen; åpent kontorlandskap, clean desk, free seating, aktivitetsbaserte kontorløsninger og hva nå det heter alt sammen. Vi har snakket med både arbeidstakere og eksperter og vi har besøkt arbeidsplasser der man sitter sammen i landskap.

Da stortingsmeldingen om nytt regjeringsskvarter ble lagt fram i april var budskapet at arealnormen per ansatt må være nøktern og at det legges opp til stor bruk av kontorlandskap. Planene bygger på stor fleksibilitet og mer deling av areal.

Hovedanbefalingen er aktivitetsbaserte arbeidsplasser med «free seating» og underdekning. Fylkesmannen, NAV og Politiet er andre juristarbeidsplasser der nye kontorløsninger diskuteres heftig om dagen.

Juristforbundet, som allerede bistår Politijuristene og Fylkesmannsembetene i pågående prosesser med nye lokaler, skal nå i gang med å kartlegge juristenes arbeidsmønster for å kunne gi bedre hjelp og rådgivning. Det fortelles om stadig økende antall hevendelser fra medlemmer og tillitsvalgte om temaet.

Tillitsvalgte jurister er blant annet bekymret for hvordan taushetsbelagt informasjon kan sikres i denne typen kontorløsninger. I tillegg kommer spørsmål om tilrettelegging – når slike løsninger innføres kommer de gjerne med en fast mal uten at det er tatt tilstrekkelig høyde for hva man jobber med.

Her må de ansatte og deres tillitsvalgte involveres på en skikkelig måte. Overlege Jan Bakke ved Arbeidstilsynet, som forteller at ledere som er mye i møter er de som er mest fornøyd med slike løsninger, oppfordrer tillitsvalgte som er usikre på eller misfornøyd med skisserte løsninger til å klage ordentlig og sikre full brukermedvirkning. Det er viktig å være på og komme med sine innvendinger hele veien og ikke nødvendigvis godta at «sånn er det bare», sier han.

Rettsikkerhetskonferansen

Rettsikkerhetskonferansen 2019 arrangeres onsdag 16. oktober i Gamle Logen i Oslo. Dit kommer blant andre Małgorzata Gersdorf, førstepresident i Polens høyesterett for å snakke om domstolenes uavhengighet og rettsstaten i Polen, professor Camilla Bernt for å snakke om god forvaltningsskikk og ikke minst riksadvokat Tor-Aksel Busch for å motta Rettsikkerhetsprisen.

I denne utgaven kan du lese et større intervju med Busch, der han blant annet snakker om viktigheten av en uavhengig påtalemyndighet. Han har heller ikke vært redd for å si sin faglige mening i høringsuttalelser opp gjennom årene. – Vi har gitt høringsuttalelser her som jeg er helt sikker på har ført til at justisministre og andre har satt kaffen i vrangstrupen mer enn en gang, sier han til Juristen.

Ole-Martin Gangnes
redaktør

Redaktør
Ole-Martin Gangnes
omg@juristen.no

Annonseansvarlig
Per-Olav Leth – Storybold
per.olav@storybold.no
Tlf.: +47 918 16 012

Journalist
Tore Letvik
tl@juristen.no

Design / layout
Inge Martinsen – 07Media
inge.martinsen@07.no

Journalist
Tuva Bønke Grønning
tbg@juristen.no

Tips redaksjonen
redaksjonen@juristen.no
mob. 48 24 83 52

Ved adresseendring

Logg inn med ditt medlemsnummer på juristforbundet.no for å endre.
Andre – send ny adresse til medlem@juristforbundet.no

Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere eller forkorte innlegg.

Juristen arbeider etter redaktørplakaten og er en del av

Forsidefoto

Lise Åserud / NTB scanpix

Teknisk produksjon

07 Media – 07.no

Innsendt stoff til neste nummer må være redaksjonen i hende innen 14. oktober 2019.

Redaksjonen avsluttet 26. august 2019.

Utgiver

JURISTFORBUNDET

Det nye kontoret

Åpent landskap

Clean desk

Free seating

Aktivitetsbasert
kontorløsning

Hva er egentlig best for hvem av nye kontorløsninger?
Spørsmålet vil nok ha mange svar, avhengig av hvem
du spør. Det er imidlertid ingen tvil om at omorganisering
av den fysiske arbeidsplassen engasjerer mange,
også jurister.

Tekst: Tuva Bønke Grønning

Fylkesmannen, NAV, Politiet og ikke minst Regjeringskvartalet er bare noen av mange juristarbeidsplasser hvor den nærmeste fremtid vil kunne by på nye kontorløsninger.

Nå vil Juristforbundet kartlegge medlemmenes arbeidsmønster for å kunne gi bedre kvalifisert hjelp og rådgivning til jurister som møter utfordringer i slike prosesser eller omstillinger. Prosjektet settes i gang etter stadig økende antall hevendelser fra medlemmer og tillitsvalgte om temaet.

I tre omganger, med første runde i høst, skal derfor en undersøkelse sendes ut til alle yrkesaktive medlemmer i forbundet.

– Vi vil kunne si noe mer kvalifisert på jusprofiler og hva som er viktig for jurister. Jurister er neppe en homogen gruppe, og antagelig vil vi finne ulike kategorier, sier Magne Skram Hegerberg, generalsekretær i Juristforbundet.

Han forteller at undersøkelsene ikke vil spørre juristene om de er for eller imot, trives eller ikke trives i åpne landskap.

– Vi skal se på arbeidsmønster, mobilitet, hvordan de rigger arbeids-

hverdagen, arbeidsmengde og hjelpemidler. Ut fra dette vil vi få et klarere bilde av hvordan de jobber og hva som kan være riktig for dem, sier Hegerberg.

Taushetsbelagt informasjon

En av de som har bekymringer rundt nye kontorløsninger er Anne C. Opheim. Hun er leder for Juristforbundet i NAV og jobber selv i NAV Skedsmo som etter nyttår blir NAV Lillestrøm og et av statens største lokalkontor som skal ha aktivitetsbasert landskap med free seating.

– Vi er mest bekymret for hvordan taushetsbelagt informasjon kan sikres i denne typen kontorløsninger. Vi behandler svært mye informasjon som er taushetsbelagt og personsensitivt, og vi må sikre at kontorløsningen støtter opp under forsvarlig behandling av alle opplysninger vi håndterer. Dette tror jeg vil være utfordrende i for eksempel et aktivitetsbasert kontorlandskap, sier Opheim.

For sin egen del tror Opheim at et aktivitetsbasert kontor vil fungere godt i egen arbeidssituasjon, men hun er bekymret for ansatte som har arbeidsoppgaver og ansvarsområder som gjør

at de har behov for ro og konsentrert saksbehandling.

I tillegg kommer spørsmål om tilrettelegging for de som har midlertidig behov for det, og de som sliter med å jobbe i støy.

– En del ansatte jobber fortsatt noe papirbasert. Hvordan skal de få en best mulig hverdag når de må låse inn alle tingene sine hver dag, og kanskje ikke få den samme plassen neste dag? Det fremstår ikke som effektivt, sier hun og hun fortsetter:

– Alle snakker om at det er slik vi kommer til å jobbe i fremtiden, men det er ingen som med sikkerhet kan si hvordan fremtiden blir. Hvor er dokumentasjonen på at det er aktivitetsbasert vi vil jobbe? Jeg opplever dette som politisk besluttet og ikke besluttet med bakgrunn i dokumentasjon på at dette er det beste for ansatte i NAV.

Konsentrasjonsarbeid

Også hos Fylkesmannen i Oslo og Viken har juristene mange spørsmål i forbindelse med overgang til aktivitetsbaserte kontorer.

Tillitsvalgte Hallvard Øren trekker i likhet med Opheim i NAV frem

bekymringen for håndteringen av taushetsbelagt informasjon.

– Når slike løsninger innføres kommer de med en fast mal, men de har ikke tatt høyde for hva vi jobber med og at vi jobber med veldig forskjellige ting også innad på kontoret, sier han.

Han trekker frem juristene som sitter med helse, barnevern og vergemål som eksempler på ansatte som jobber med taushetsbelagt informasjon.

– Vi har en stor vergemålsavdeling med mye taushetskommunikasjon. Vi snakker om tusenvis av samtaler i første halvdel av 2019. hvordan skal man få tatt disse telefonene på en betryggende måte?

Selv vil han sannsynligvis havne i et kontorlandskap med en blanding av cellekontorer og åpent landskap, hvor han vil sitte i åpent landskap sammen med rundt 20 andre kollegaer.

– Jeg sitter vel i telefon en tredjedel av dagen, noe jeg tror kan bli utfordrende. Når jeg ikke sitter i telefonen er det konsentrasjonsarbeid som må gjøres, sier Øren.

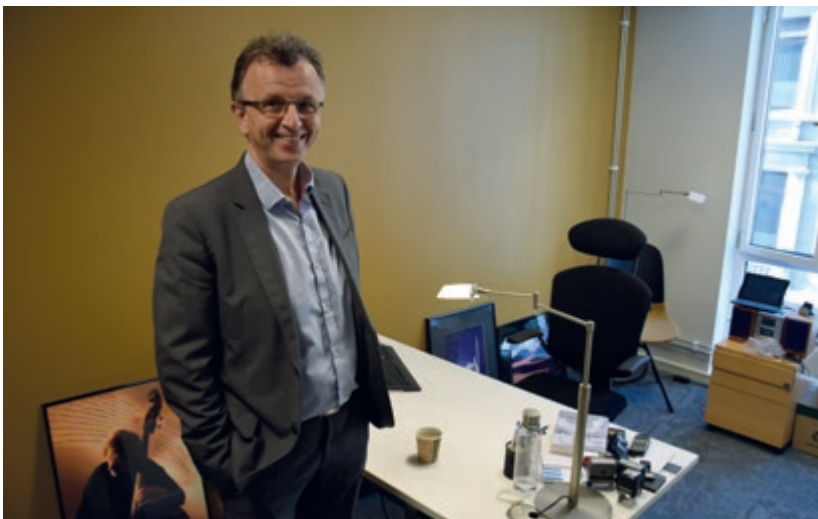
– Det er selvsagt en overgang å gå fra cellekontorer til åpent eller aktivitetsbasert landskap. En ting er det personlige, men vi er opptatt av de sårbare gruppene vi skal ivareta rettsikkerheten til – innbyggerne våre rett og slett.

– Ikke føle og tro

Sekretariatet i Juristforbundet og selskapet Company Pulse, som skal gjennomføre undersøkelsen, bistår allerede Politijuristene og Fylkesmannsembetene med tall og fakta når det gjelder de pågående prosessene med nye lokaler.

Magne Skram Hegerberg mener det er behov for mer kunnskap om juristenes arbeidsmønster og hva som er egnet arbeidsplasskonsept.

– Vi er ikke imot åpne landskap eller aktivitetsbaserte kontorer. Vi er for de beste løsningene. Men hvilke landskap egner seg best til hvilket arbeid? spør Hegerberg.

Magne Skram Hegerberg skal kartlegge juristers arbeidshverdag.

Han peker på at det allerede finnes en del forskning på området, og at et hovedfunn er at for fagprofisjonelt arbeid som krever konsentrasjon og uforstyrret korttidshukommelse ser kontorlandskap ut til å fungere dårlig.

– Her opplever ansatte dårligere arbeidsmiljø, mer stress, mindre produktivitet, dårligere helse og økt sykefravær. Kostnadene ved lavere produktivitet og høyere sykefravær kan derfor koste langt mer enn innsparingen man får ved færre kvadratmeter.

Taushetsbelagt informasjon er et annet sentralt moment, mener han.

Da Juristforbundet selv flyttet inn i nye lokaler nylig valgte de på bakgrunn av dette og egne undersøkelser en løsning med stort sett bare enekontorer.

– Det er mange meninger og sterke følelser knyttet til temaet. Vi må vekk fra tror, føler og mener og forsøke å skaffe oss mer kunnskap som holder. Det er viktig for juristene og for oss som arbeidsgiverorganisasjon når vi skal gi råd, sier Hegerberg.

Hallvard Øren er tillitsvalgt for juristene i Fylkesmannsembetene.

Anne C. Opheim er tillitsvalgt for juristene i NAV.

Med beina i sofaen

Charlotte Hedberg er jurist og avdelingsleder ved NAV i Fredrikstad.

En av de arbeidsplassene som har stiftet bekjentskap med konseptet aktivitetsbasert arbeidsplass er Nav Fredrikstad. De nesten 220 ansatte flyttet inn i flunkende nye lokaler og måtte venne seg til en helt ny måte å arbeide på for ett år siden.

Det første som møter deg når du kommer inn er en sosial sone med kjøkkenløsning, gruppebord og lenestoler. Små garderobeskap er plassert forskjellige steder i lokalet.

Videre kan du vandre gjennom det som ligner et klassisk åpent kontorlandskap med pulter med PC-skjermer, store åpne fellesområder med ulike sittegrupper, bord, møterom, kjøkkenløsninger og lenestoler.

Lenger inn finner du cellekontorer, flere åpne kontorlandskaper, sofaer med ansatte med laptop i fanget

og innerst en stor stillesone med både cellekontorer, pulter og lenestoler.

Lokalene er delt inn i ulike soner, men det er enkelt å vandre gjennom. Hver etasje er delt i en samarbeidssone, stillesone, normalsone og sosial sone. Farger og mønstre på teppene skal vise hvilken sone man befinner seg i.

– Det tok meg noen dager å venne meg til folk som satt med beina uten sko i sofaen og med laptopen på fanget. Er det greit? tenke jeg. Men selvfølgelig er det greit – det er hele poenget.

De ansatte i NAV Fredrikstad flyttet inn i nye lokaler for et år siden.

Charlotte Hedberg er jurist og avdelingsleder ved kontoret, og begynte i jobben omtrent idet de nye aktivitetsbaserte lokalene var på plass.

– Med aktivitetsbaserte arbeidsplasser er tanken at man skal velge sone og arbeidsplass etter hvilke oppgaver man skal løse og hvem man eventuelt skal samarbeide med. Noen ganger løses oppgaven best i en sofa-gruppe, andre ganger vil det være best å benytte stillesoner. Man oppholder

seg ofte i ulike soner og ved ulike arbeidsplasser gjennom en arbeidsdag, forklarer hun.

Selv kom Hedberg fra en stilling i Halden fengsel hvor hun hadde kontor med haugevis av papirer og bøker, og hvor å bevege seg rundt ikke var like enkelt.

Positiv evaluering

Da Hedberg troppet spent opp i de nye lokalene, var hun innstilt på at det

kunne ta litt tid å bli vant til en helt ny måte å arbeide på.

– Det var virkelig en befrielse. Jeg kunne aldri gått tilbake til de papirbunkene. Man må riktignok finne sin form, og som leder må man tenke gjennom hvor man kan ta de vanskelige samtalene og hvordan man kan være tilgjengelig, sier hun.

– Men her har vi lokaler og kommunikasjonsplattformer som ivaretar behovene for dette.

Personlige eiendeler må legges i egne skap.

89 prosent at de kan jobbe henholdsvis variert og sammen.

– I forkant var mange bekymret, spesielt for å ikke finne plasser som passet seg og for å ikke få nødvendig ro. Flere var også bekymret for å bli splittet fra sitt team og for å ikke vite hvor kollegaene var, forteller Hedberg.

– Må være reelle valgmuligheter

Hun peker også på at de har målt både produktivitet og sykefravær, og at det er nærmest uforandret.

– Som en av veilederne våre sa: det var mange bekymringer som ikke ble innfridd.

Hedberg kan ikke se hvorfor jurister i det offentlige skulle skille seg nevneverdig fra andre yrkesgrupper når det gjelder hvordan kontorløsning de fungerer i.

– Så lenge valgmulighetene er reelle, mener jeg konseptet er veldig godt. Jurister har jo en egen tilnærmingmåte, og mange jurister jobber mer selvstendige og har større behov for

stillesoner og skjerming, men det skal de jo også ha tilgang til. Forutsetningen for å kunne jobbe på denne måten er imidlertid at man er tilnærmet papirløs og at man har gode digitale løsninger.

Hun forteller at de har over tre sitteplasser per ansatt, så valgmulighetene skal være reelle. Det kan likevel være rift om cellekontorene til tider, og selv om mange oppgir at de trives med å flytte på seg, har noen tydelig fått sine favorittplasser.

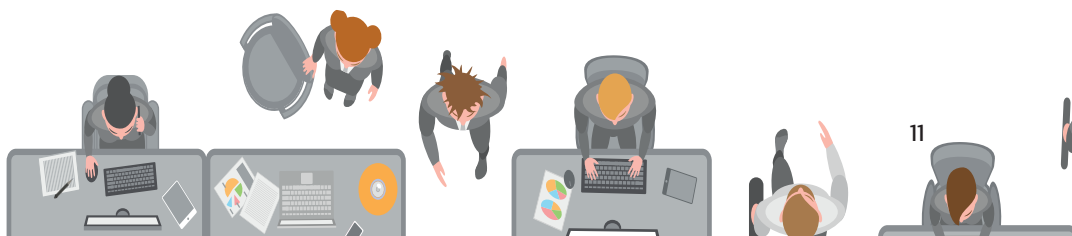
– Nå skal vi i samarbeid med de ansatte vurdere om det trengs justeringer og om husreglene fungerer som de skal, sier Hedberg.

Åpent hos BAHR

Hos advokatkontoret BAHR på Tjuvholmen gir store glassvinduer panoramautsikt over Oslofjorden. Her la ingen arealnorm føringer på hvilke løsninger som ble valgt da firmaet flyttet inn i 2012.

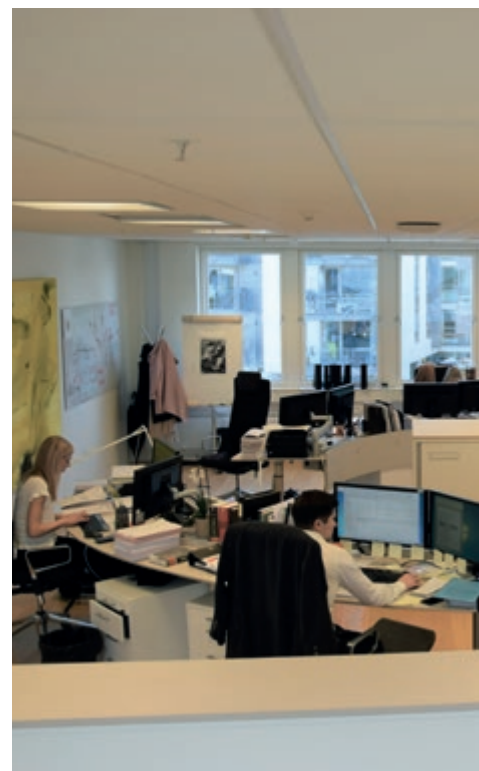
I forkant av flyttingen hadde noen av partnerne blitt inspirert etter et ►

Og hun får medhold hos resten av de ansatte. En evaluering de nylig gjennomførte viste at 80 prosent er svært fornøyd med de nye lokalene. 86 prosent svarer at de kan jobbe konsentrert og 74 prosent svarer at de kan jobbe produktivt. Videre svarer 85 og

Siw Åsrud Toussaint er HR-sjef i BAHR.

Hos BAHR er det flere åpne landskap.

besøk hos et advokatfirma i London, og uttrykte ønske om å sitte i åpent landskap.

– Vi startet med to åpne landskaper, men det ble raskt flere, forteller HR-sjef Siw Åsrud Toussaint.

I dag har de en løsning med en blanding av cellekontorer og åpne landskap med faste plasser. Toussaint forteller at de bruker en del tid på tilpasninger og planlegging av hvem som skal sitte hvor.

– Vi er bevisste på hvem som sitter sammen og vi ønsker å legge til rette for relevant erfaringsutveksling. De skal for eksempel ha samme type arbeidsoppgaver, lik hverdag eller jobbe sammen i et stort prosjekt, forteller Toussaint.

Rullerer

Med 130 advokater på huset gjorde de seg raskt flere nyttige erfaringer: det fungerte best med mindre landskap og det var viktig for de ansatte å

rullere – mellom det å sitte i landskap og på kontor.

Skulle man ha behov for et eget kontor noen timer eller en dag, skal det alltid være et rom tilgjengelig.

– Noen har gitt beskjed om at de ikke vil tilbake til cellekontor, og vi tvinger ingen. Vi ser likevel at det for noen kan være greit å ha et eget kontor, og flere av de ferske som begynner hos oss ønsker seg gjerne til kontor i starten.

Toussaint forteller at de har flere stillerom og cellekontorer enn hva som er normen ved blant annet aktivitetsbaserte kontorer og åpne landskap i det offentlige. Støyreducerende klokker er et tiltak de har satt inn for å hjelpe de som lett forstyrres av lyder, og diskusjoner rundt temperaturen i lokalene er en utfordring som går igjen.

– Det er litt jobb å organisere dette, men vi opplever at det fungerer godt og at vi klarer å plukke opp de som mistrives. Vi er ganske strenge på at de fleste skal prøve å sitte i åpent

Partner Haakon Flaatten er ikke omvendt men sier han er mer positiv til å sitte i landskap.

landskap, men de får kontor om det ikke fungerer. De aller fleste liker det og flere ønsker å bli værende i landskap etter at de har prøvd det ut, forteller hun.

Skeptisk partner

En av de som forteller at han var «grunnleggende skeptisk» er partner Haakon Flaatten. Han kunne ikke se at å sitte i åpent landskap var noe som kunne lette advokathverdagen på noen måte.

– Og jeg ser på meg selv som en sporty type. En ting er om det hadde vært behov for plassbesparelse, men det var ikke et problem her, sier han.

Etter en god stund ble han imidlertid med på å forsøke, og ble plassert i åpent landskap.

– Jeg er ikke omvendt, men jeg er mye mer positiv, sier han nå.

Flaatten sitter nå i åpent landskap sammen med ni andre, og forteller at han jobber tett med 3-4 av dem. Å sitte tett

blant kollegaer som arbeider på samme prosjekt eller innen samme type saker er en effektiv arbeidsform, synes han.

At han må flytte seg fra plassen sin flere ganger om dagen for å ta telefoner eller for å konsentrere seg ekstra plager ham ikke.

– Jeg liker å røre på meg, sier han.

Hovedutfordringen for Flaatten, som beskriver seg selv som veldig sosial, er derimot å ikke høre etter på hva de andre i landskapet prater om.

– Det blir en del bakgrunnsstøy.

Og så er det den sosiale praten – om hva folk har opplevd og er opptatt av. Det er jo kjempehyggelig, og jeg sliter nok litt med å ikke slenge meg på, innrømmer han.

– Å sitte i landskap er jo mye hyggeligere enn cellekontor, og for de fleste også minst like effektivt som å sitte alene.

Aktivitetsbaserte arbeidsplasser (ABW):

Fordrer «free seating» og «clean desk». Arbeidsplasser er inndelt i ulike soner for ulikt type arbeid, og de ansatte skal velge seg plass utfra hvilken arbeidsoppgave de skal utføre. Ingen har faste plasser, og plassen skal være ryddet når du forlater den. ABW består som regel av stillerom, ulike sittegrupper, vanlige åpne landskap, cellekontorer og så videre.

Åpne landskap: klassiske åpne kontorlandskaper hvor ansatte sitter flere sammen i en åpen løsning. I noen slike landskap har de ansatte faste plasser, mens andre praktiserer «free seating».

– Må sørge for at de ansattes mening kommer frem på en god måte

Frykt for dårligere konsentrasjon, taushetsbelagt informasjon på avveie og for liten plass er blant de bekymringene Mari Skogland i Gottlieb Pauldan Architects hører oftest.

Hun har bakgrunn som interiørarkitekt og avla i fjor sin doktorgradsavhandling ved Fakultetet for arkitektur og design ved NTNU om nettopp aktivitetsbaserte kontorlandskap.

– Aktivitetsbaserte kontorer bygger på tillit og frihet og er den løsningen som kommer desidert best ut, og scorer høyere enn cellekontor, når det fungerer som det skal, mener hun.

– Når det ikke fungerer er det den løsningen som scorer lavest.

Skogland påpeker at mange blander begrepene åpent landskap og aktivitetsbaserte kontorer, men mener de to tingene ikke kan sammenlignes.

Det er mange som sitter i åpent kontorlandskap, men likevel har faste plasser. Et aktivitetsbasert kontor derimot, trenger ikke nødvendigvis å være åpent, selv om det likevel ofte er slik.

– Mange av de gode løsningene har både åpent landskap, cellekontorer og mange andre muligheter. Hovedprinsippet er at alt er felles og at du velger plass ut ifra behov. Når du er ferdig forlater du plassen i den tilstanden den var i. Clean desk er en forutsetning for aktivitetsbaserte løsninger, forklarer Skogland.

Mobilitet i hverdagen

I sin doktorgradsavhandling har Skogland sett på tre organisasjoner: Sparebank1 SR-Bank i Stavanger, Deloitte i Oslo og Gjensidige i Oslo.

Mari Skogland

– Generelt er dette et konsept som passe de med høy mobilitet i hverdagen. De kan gjerne ha behov for høyt nivå av konsentrasjon, men de gjør ulike ting gjennom dagen – en telefon der, et møte der, litt e-poster eller konsentrasjonsarbeid etterpå. De har et høyt tempo, sier hun.

– De har også en høy grad av individuell kontroll på hvordan de legger opp dagen sin.

Motsatsen vil være mennesker som gjør veldig rutinepreget arbeid eller de som er veldig tid- og stedbundet eller trenger en viss type verktøy.

– Jeg sier ikke at disse menneskene ikke kan ha aktivitetsbaserte løsninger. Også de med en monoton arbeidshverdag kan ha godt av å skape litt variasjon. Det å ha fast plass har gjort mennesker veldig stedbundet på en negativ måte, mener Skogland.

Ikke for alle

Grunnprinsippet i det aktivitetsbaserte kontoret er altså å velge den plassen eller sonen som passer best til det arbeidet du skal gjøre akkurat da. Skal du gjøre konsentrasjonsarbeid velger du et cellekontor eller et stilleområde, mens skal du skrive, sende e-poster eller organisere andre ting velger du kanskje en vanlig pult eller en lenestol.

Ifølge Skogland opplever mange bedre kontroll på når de skal forstyrres fordi det er tydeligere hvilken type oppgave de sitter med. At taushetsbelagt informasjon skal være et problem, er hun ikke helt med på.

– Hvor mange lukker cellekontoret sitt når de går på do eller i kantina? Hvor mye papir flyter ikke rundt på mange kontorer? spør hun.

– Taushetsbelagt informasjon sikres best med låste skap, digitalisering

og at du ikke snakker høyt om tingene i åpne landskap. Det forutsetter naturligvis at det er nok stillerom.

I de tilfellene hvor de aktivitetsbaserte løsningene ikke fungerer er som regel hovedgrunnen at organisasjonen ikke har vært moden for endringen, mener Skogland.

Hun forteller at det ofte hender at løsningene fungerer godt for en avdeling, og mindre godt for en annen, dette ofte til tross for at avdelinger beskriver sine behov og arbeidsprosesser likt.

– Den store forskjellen handler ofte ikke om løsningene i seg selv uten om avdelingskultur og hvordan løsningen blitt implementert ulikt i ulike avdelinger og av ulike ledere, sier hun.

Et eksempel kan være at de ikke har vært klare, eller at noen har motarbeidet løsningen.

– Kanskje har en gruppe begynt å etablere faste plasser uten at ledelsen har tatt tak i det. Aktivitetsbaserte kontorer bygger på tillit, og det er menneskene som avgjør om det fungerer, sier Skogland.

Ikke for konsentrasjonsarbeid

Overlege Jan Bakke ved Arbeidstilsynet er på ingen måte like positiv. Sammen med Knut Inge Fostervold, førstemanuensis ved Psykologisk Institutt på Universitetet i Oslo gikk han i 2017 gjennom nærmest all tilgjengelig forskning på åpne landskap og aktivitetsbaserte løsninger.

– Vi mener forskningen forholdsvis entydig viser at mange av disse løsningene ikke er gode for arbeidstakerne, sier han.

Kontorlandskap og ABW kan riktignok fungere for de som har bruk for det, mener han, forutsatt at kravene til universell utforming og arbeids- og innemiljø oppfylles. Dette

Overlege Jan Vilhelm Bakke mener forskning entydig viser at de nye løsningene ikke er gode.

gjelder blant annet akustikk, dagslys, utsyn og inneklima.

– Men for mange, spesielt for de som har individuelt konsentrert arbeid om krevende kognitive oppgaver, er ABW en dårlig løsning. Jurister er ofte i denne kategorien. Jurister er en stor og viktig gruppe i landssammenheng, sier Bakke.

Ingen isolasjonsmulighet

Ifølge Bakke er det få som liker å sitte i åpne landskap, og det er spesielt to ting som ofte trekkes frem:

– Dette clean desk-konseptet er forferdelig vanskelig for folk som skal jobbe med saker over tid. Så det ene er at du ikke har noen base, og det andre er at du ikke får isolert seg bak en dør og fire vegger når du skal gjøre konsentrasjonsarbeid, sier han.

– Du må hele tiden flytte deg rundt med disse papirene dine.

Forskningen viser likevel at en del av de aktivitetsbaserte løsningene er bedre enn det klassiske åpne landskapet.

– For folk som jobber mye i prosjekter, på en avisdesk eller i en møterhall kan det fungere veldig godt. Ledere, som ofte er i mye møter og har varierte arbeidsoppgaver, er de

som er mest fornøyd med slike løsninger, sier Bakke.

Høyere sykefravær

Bakke viser blant annet til forskning fra USA som viser et produksjonstap på rundt 30 prosent ved overgang fra cellekontorer til kontorlandskap.

– Hovedgrunnen til dette er at folk ikke får sitte uforstyrret. De som trenger å gå inn i dyp konsentrasjon bruker mye tid på å komme seg tilbake dit etter å ha blitt avbrutt, sier han.

– Vi vet at produktivitetstap og forstyrrelser gjør folk stressa, noe som igjen fører til høyere sykefravær.

Bakke forteller om eksempler ansatte velger å jobbe mer hjemme enn tidligere når de har gått over til aktivitetsbaserte løsninger.

– Hvis du er plassert slik at du må isolere deg hjemme for å kunne konsentrere deg kan man vel si at løsningen ikke fungerer.

– Man kan kanskje si at kontorlokaler er en begrenset ressurs, men kompetente ansatte koster ti ganger mer.

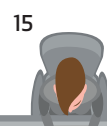
Sørg for medbestemmelse

Bakke i Arbeidstilsynet understreker at det skal være muligheter for å gå utover arealnormen på 23 kvadratmeter per ansatt når det bygges nye statlige kontorer, men at dette må begrunnes særskilt.

For tillitsvalgte som er i en situasjon hvor de er usikre på eller misfornøyd med skisserte løsninger oppfordrer han til å klage ordentlig og sikre full brukermedvirkning.

– Det er viktig å være på og komme med sine innvendinger hele veien, og ikke nødvendigvis godta at «sånn er det bare».

– Hvis man vil ha noe å si i saken må man sørge for at de ansattes mening kommer frem på en god måte, og at dette kommer frem til oss i Arbeidstilsynet, avslutter han.

Siden sist

Utvalg skal se på fremtidens arbeidsliv

Regjeringen har nedsatt et partssammen-satt utvalg, som skal vurdere rammeverket for tilknytning og virksomhetsorganisering i arbeidslivet. Advokat Jan Fougner skal lede utvalgsarbeidet. I tillegg til partene i arbeidslivet skal også tre nøytrale eksperter delta i arbeidet. Utvalget skal avgi en NOU innen 1. juni 2021. Arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie sier i en pressemelding at arbeidslivet står overfor store endringer, blant annet på grunn av teknologiutvikling og globalisering. – Vi må sørge for at vi har et godt og oppdatert rammeverk som både ivaretar virksomhetenes

behov for utvikling og fleksibilitet samtidig som viktige arbeidstakerrettigheter som medvirkning og informasjon sikres også i årene som kommer, sier Hauglie.

10 000 brukere av Aktørportalen

Det er nå over 10 000 advokater som bruker domstolenes aktørportal, melder Domstoladministrasjonen. Neste trinn for utvikling av portalen er ifølge DA en utvidelse med mer funksjonalitet også i straffesaker, slik at advokatene får tilgang til mer saksinformasjon som møter og frister, samt mulighet til å sende inn dokumenter. Det arbeides også for at landets meddommere skal kunne ta i bruk aktørportalen. Det samme gjelder for jordskifterettene.

Schea fra Økokrim til Riksadvokaten

Trond Eirik Schea slutter i løpet av høsten som Økokrim-sjef for å begynne som førstestatsadvokat ved Riksadvokatembetet. Han har ledet Økokrim i ti år. Han synes ikke en sjef i en type organisasjon som han selv har ledet bør sitte særlig lenger. – Jeg har vært sjef i ti år. Jeg synes ikke en høykompetanseorganisasjon bør ha en sjef særlig lenger enn det, sier Schea til Rett24.

Jurister i internasjonal opplæring mot økonomisk kriminalitet

Norske jurister er aktivt med i internasjonal opplæring mot økonomisk kriminalitet. I 2014 startet OECD arbeidet med etableringen av et «International Academy for Tax and Financial Crime Investigation». Norge bidrar med lærerkrefter til akademiet som holder kurs for ansatte i politi, skatteeat, tolletat – og også dommere og departementsansatte fra hele verden. I juli ble det gjennomført kurs i Buenos Aires i Argentina. Inger A. E. Coll ved Politihøgskolen er aktivt med i den internasjonale opplæringen. Også førstestatsadvokat Marianne Bender i Økokrim deltar som instruktør, melder Politihøgskolen i en pressemelding.

Institutt for sjørett får finansiering til stillinger og prosjekter

En avtale med flere bidragsytere fra sjøforsikringsnæringen tilfører Nordisk institutt for sjørett ved UiO ressurser til satsing på forsikringsrett. For instituttet betyr samarbeidsavtalen stillinger og forskningsprosjekter. – Med denne avtalen får vi en ny giv

til et lite fagmiljø som forsker på et fagfelt som for mange er perifert, men som har stor økonomisk betydning for enkeltpersoner og virksomheter, sier professor i forsikringsrett Trine-Lise Wilhelmsen i en pressemelding.

ser tilbake

50 år siden

«I Oljekontoret er en interessant og krevende stilling ledig for yngre, energisk og velkvalifisert jurist»
(Industridepartementet søker juridisk konsulent til det da tre år gamle Oljekontoret)

40 år siden

«På et felles juristmøte ble det fremmet forslag om at man skal utrede behov og mulighet for etablering av et juridisk nyhetsmagasin i form av kassettbånd»
(Vurderer utsendelse av «nyhetsstoff til jurister inntatt på kassetter»)

30 år siden

«Produkttilhørigheten var så nær at selv ikke den temmelig mykpornografiske poseringen fikk reklamen over i lovstridig landskap»
(Forbrukerombudet grep ikke inn mot badedraktreklame fra H&M)

20 år siden

«Else Bugge Fougner er den første kvinne som åpner Det Nordiske Juristmøtet»
(Det 35. Nordiske Juristmøtet arrangert i Oslo – med kvinne som åpningstaler)

Ny direktør i Høyesterett

Bente Johanne Kraugerud blir ny direktør i Høyesterett. Kraugerud er cand. jur. fra Universitetet i Oslo fra 2000. Hun har erfaring som privatpraktiserende advokat og er i dag forhandlings-sjef for Hovedorganisasjonen Virke. Hun har også erfaring fra Justis- og

beredskapsdepartementet, der hun blant annet har vært avdelingsdirektør i Plan- og administrasjonsavdelingen, samt fra arbeidsgiverpolitisk avdeling i Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Kraugerud overtar direktør-jobben etter Gunnar Bergby.

«No-Deal Brexit»

kan sette 10.000 britiske jusjobber i fare

Britiske Law Society advarer i en rapport om at en «No-Deal Brexit» vil kunne koste den britiske advokatbransjen over 37 milliarder kroner og sette 10.000 jobber i fare, skriver Bloomberg. Rapporten og kravet om en avtale kommer etter at EU-domstolen i Luxembourg uttalte at en «No-Deal Brexit» vil føre til at britiske advokater ikke vil kunne representere klienter i EU. – Ifølge våre estimater, vil oppdragsmengden kunne gå ned med 3,5 milliarder pund – nesten ti prosent mer enn ved en ordnet Brexit, sier Simon Davis, president i Law Society of England and Wales i en pressemelding.

FAKTURERING

I Advisor Fakturering er brukervennligheten og effektivitet det viktigste.

advisor

telefon: 33 48 43 00 • helpdesk@advisor.no • www.advisor.no

NAV

Over hundre jurister venter fortsatt på riktig lønn – nesten ett og et halvt år etter fjorårets lønnsoppgjør

– Hvor lenge skal en arbeidstaker vente på korrekt lønn? Det spør Juristforbundet i NAV.
– Vi er frustrert og fortvilet over at mange av våre førstekonsulenter ikke får utbetalt rett lønn av arbeidsgiver.

Tekst: Ole-Martin Gangnes

Anne C. W. Opheim og Bettina Otto, henholdsvis leder og styremedlem i Juristforbundet i Arbeids- og velferds-etaten, er oppgitt; over hundre førstekonsulenter i etaten er fortsatt ikke innplassert riktig i lønnsstigen etter hovedoppgjøret i fjor, forteller Juristforbundet i NAV.

Juristene det gjelder har dermed ikke fått utbetalt riktig lønn, noen av dem helt siden i fjor vår. De tillitsvalgte kaller det skandaløst og vurderer rettslige skritt i dialog med Advokatkontoret til Juristforbundet.

I Hovedtariffavtalen i Staten i 2018 ble «lønnsstigen» innført i tariffavtalen.

– Partenes intensjon var å sikre en lønnsvekst for stillingskoder som tidligere var omfattet av lønnsrammene med automatisk lønnsopprykk, for eksempel jurister som er førstekonsulenter. Nå, snart halvannet år etter virkningstidspunktet, mangler fortsatt over hundre jurister som er førstekonsulenter i NAV å bli innplassert i lønnsstigen.

– Vi erfarer at en arbeidstaker står relativt rettsløs overfor en stor arbeidsgiver som kan utsette noe så grunnleggende som korrekt lønn, sier Anne C. W. Opheim (t.h.) og Bettina Otto i Juristforbundet i NAV (Foto: Tore Letvik)

– Totalt gjelder det 396 akademikere i NAV. Det betyr fort at det i dag er nesten 400 ansatte som ikke får utbetalt riktig lønn, sier Anne C. W. Opheim og Bettina Otto til Juristen.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet hadde pålagt arbeidsgiveren å sørge for innplassering før lokale lønnsforhandlingene skulle begynne, sier de.

– Arbeidsgivere i enheter med veldig mange ansatte uttalte at de ikke ville rekke denne innplasseringen, og derfor ble partene enige om å begynne med lønnsforhandlingene 2018 uten at det pålagte arbeidet var gjort. Det angrer vi på nå, sier Opheim og Otto.

– Arbeidsgiveren i NAV uttalte også at lønssystemet i NAV ikke tak-

let en prosentvis lønnsøkning for kun enkelte ansatte fra ulike tidspunkter. Lønssystemet hindrer altså i seg selv korrekt lønnsutbetaling. Hvem beholder et lønssystem som ikke kan utbetale rett lønn i rett tid?

– Skandaløst

Juristforbundet i NAV sier at selv etter at det ble klart hva som måtte gjøres og hvordan, har ikke arbeidsgivere begynt å innhente relevante opplysninger umiddelbart.

– Vi reagerer sterkt på at denne kartleggingen ble påbegynt først rett før sommerferien med en frist i slutten av august i år, nettopp fordi den er tidkrevende og fordi det man oppdager kan reise nye spørsmål som må avklares.

– Juristforbundet i NAV har vært tålmodige og har håpet at arbeidsgiveren og Akademikerne i NAV finner en praktisk løsning, men vi er oppgitt over med hvilken treghet løsningen nå gjennomføres.

– Det er skandaløst at arbeidsgiveren ikke ser den enkelte arbeidstaker som egentlig bare forventer riktig lønn til riktig tid. Dette er arbeidstakere som det forventes skal gjøre en god jobb for å oppfylle NAVs samfunnsoppdrag.

Rettslige skritt

De tillitsvalgte juristene forteller at de har vært i kontakt med nesten alle av de over 100 medlemmene fra Juristforbundet det gjelder.

– Men vi føler oss maktesløse når det ikke skjer noe. Vi skal fremover

jobbe for at så mange av våre medlemmer som mulig kommer over i rådgiverkoden.

Juristforbundet i NAV er nå i dialog med Advokatkontoret i Juristforbundet for å vurdere hvilke rettskrav medlemmene kan ha, som for eksempel forsinkelsesrente, og om det er grunnlag for rettslige skritt.

– Vi erfarer at en arbeidstaker står relativt rettsløs overfor en stor arbeidsgiver som kan utsette noe så grunnleggende som korrekt lønn. Dette har ytterligere ringvirkninger som feil utbetaling av feriepenger, galt skattetrekk og så videre.

– Vi har stått på vårt krav om at vi ikke begynner med lokale lønnsforhandlinger i år før innplasseringen av våre medlemmer er avklart og riktig lønn utbetalt. Arbeidsgiveren i NAV

forpliktet seg i møte 21. august til å innplassere de berørte medlemmene fortløpende slik at riktig grunnlønn skal være på plass innen 31. oktober, mens etterbetalinger av feriepenger, overtidslønn osv. skal være på plass innen utgangen av året. Det ble også lagt en anslag av den manglende lønnsmassen til forhandlingspotten slik at vi kunne sette i gang med årets lønnsforhandlinger på virksomhetsnivå.

– Vi er ikke fornøyde med at det fortsatt skal ta flere måneder før våre medlemmer får utbetalt hva de har krav på, men det har endelig blitt fremdrift i saken. Vi skal følge tett med, sier de tillitsvalgte juristene i NAV.

– Beklager på det sterkeste

– Som arbeidsgiver beklager NAV på det sterkeste at dette har tatt lang tid. Det har vært nødvendig å få avklaringer fra DIFI for å forstå hvordan stillingsansieniteten skal fastsettes samt andre forhold i tilknytning til lønnsstigen, sier NAVs HR-direktør Gunhild Løkkevol til Juristen.

– NAVs systemleverandør har ikke løsninger for å håndtere dette og av den grunn må ny lønn beregnes manuelt for alle som omfattes, sier hun.

Ifølge Løkkevol har arbeidsgiver hatt «god og løpende dialog» med Akademikerne i etaten om

utfordringer i tilknytning til fastsettelse av stillingsansienitet, systemtekniske utfordringer og andre konsekvenser ved at beregningen har tatt tid.

Hun skriver i en e-post:

«Spørsmål fra Juristforbundet datert 8. juli ble besvart to dager senere og ny henvendelse 20. august ble svart opp i forberedende møte 21. august. Vi kom frem til enighet med organisasjonene, også med Juristforbundet, om at dette skal være på plass før effektivering av årets lønnsoppgjør med riktig beregning av grunnlønn og 1,1 % tillegg i lønnsstige. Partene kom også til enighet om hvordan vi i beregningen av avsetningen skal ta høyde 1,1 %. Vi vil selvsagt fortsette å holde organisasjonene løpende orientert fremover.»

Rettssikkerhetsprisen 2019 til riksadvokat Tor-Aksel Busch

Uavhengig påtalekjempe

Denne høsten tildeles han Rettssikkerhetsprisen og i november går han av som landets riksadvokat. Juristen har snakket med mannen som har satt sitt preg på norsk påtalemyndighet i en generasjon – og som har levert hørings svar som antakelig har satt kaffen i vrangstruppen på mer enn én justisminister.

Tekst: Ole-Martin Gangnes

Tor-Aksel Busch fyller 70 år i mars neste år og etter over 22 år som riksadvokat går han av 1. november. Busch har tilbrakt nesten hele arbeidslivet i norsk påtalemyndighet, kun avbrutt av en kortere periode som dommer. Før han ble riksadvokat var han assisterende riksadvokat, og til Riksadvokatembetet kom han etter å ha vært statsadvokat ved Eidsivating (nå Oslo) statsadvokatembeter.

Under Rettssikkerhetskonferansen 16. oktober tildeles han Rettssikkerhetsprisen for 2019. I juryens begrunnelse heter det at Busch har utvist et særlig engasjement for å bevare og utvikle en av rettsstatens bærebjelker: påtalemyndighetens uavhengighet.

«Han har gjennom hele sitt virke hegnet om vår humane strafferettspleie og heist varselflagget når utslag av politiske myndigheters behov for å utvise handlekraft har gått for langt i å utfordre grunnleggende rettssikkerhetsprinsipper», skriver juryen, som mener eksemplene er mange, enten det gjelder debatt om norsk strafferettspleie og straffeni-vær, ytrings- og pressefriheten eller vold i nære relasjoner. Det pekes også på hans kritiske høringsuttalelser i en rekke saker.

«Det er ganske unikt å ha en øverste leder for påtalemyndigheten som så ofte har vært tungen på vektskålen for å få gjennomslag for rettssikkerhetsprinsipper og en human straffere-ttstenkning», skriver juryen.

Uavhengigheten

Juristen møter Tor-Aksel Busch på Riksadvokatembetets kontor på Stortorvet i Oslo sentrum.

– Påtalemyndighetens uavhengighet har vært viktig for deg. Er vi i mål der?

– Selv om jeg er komfortabel med påtalemyndighetens uavhengighet og hvordan den praktiseres av Storting og regjering i dag, og ikke minst av den enkelte justisminister, så er det for meg opplagt at man i gode tider bør investere med tanke på at det kan komme andre tider. En investering vil etter mitt syn være å endre straffeprosessloven, slik at den praksis vi har fulgt i mange år, nemlig at det ikke gripes inn i påtalemyndighetens beslutninger i enkeltsaker, nedfelles i loven.

– Det foreligger jo et forslag fra et utvalg, som har vært på høring i forbindelse med ny straffeprosesslov, og jeg håper virkelig det blir fulgt opp.

Busch mener uavhengigheten også bør bli vurdert nedfelt i Grunnloven.

– Det kan synes ambisiøst for en riksadvokat å gjøre seg til talsmann for at man har en uavhengighet som bør nedfelles i Grunnloven. Jeg har gått svanger med tanken noen år, men tenkt at det får vente til det nærmer seg slutten på min karriere.

– Utvalget er jo også inne på disse tankene. Nå er det er jo slik med grunnlovsforslag at det fordrer at stortingsrepresentanter fatter interesse for det og fremmer forslaget. Jeg håper at noen av dem som har fremmet forslag tidligere kunne fattet interesse for dette. ►

Han understreker at det ikke bare har rent symbolsk betydning.

– Når vi ser rundt omkring i Europa er det ingen tvil om at domstolene mange steder er under et betydelig politisk press. Der dette kommer til uttrykk kan man jo bare tenke seg hvordan det er hva gjelder påtalemyndigheten.

– I en del land kan det se ut som om, i alle fall sett med norske øyne, at straffesaker, etterforskning, tiltaler og irrettføring brukes i en politisk kontekst. Altså for å ramme politiske motstandere. I den grad det er riktig, så er det jo en ren misbruk av hele strafferettsapparatet. En barriere mot slikt, også i vårt land under andre omstendigheter, kan være at man har nedfelt påtalemyndighetens uavhengighet i Grunnloven.

Breivik-saken

Tor-Aksel Busch har tjenestegjort med mange justisministere fra ulike partier.

– Jeg må si at de har vist stor respekt for påtalemyndighetens uavhengighet. Noen tilfeller har det vært hvor jeg har sagt at dette er mitt ansvar og ikke et politisk ansvar, men det har vært i iveren etter å vise handlekraft og ikke som utfordring av den praksis vi har hatt i mange år. Jeg mener at reelt sett står uavhengigheten sterkt. For meg er det et sentralt element i en rettsstat. Jeg har brukt mye tid og krefter på dette.

Han bruker Breivik-saken som en illustrasjon.

– Et spørsmål var hva påtalemyndigheten skulle gjøre etter at bevisførselen var ferdig og det var tid for prosedyre. Hadde vi ført bevis for at tiltalte var tilregnelig eller mente vi at det var tvil om det? Her var det jo en veldig sterk opinion. Avisene og kommentariatet var alle av den oppfatning at han åpenbart var tilregnelig med utgangspunkt i gjennomføringskraft og planlegging. Men tilregnelighetsreglene er ikke et spørsmål om hvilken evne du har til å planlegge og

utføre groteske handlinger. Vi mente at vi ikke hadde oppfylt den bevisplikt som ligger på oss vis-a-vis spørsmålet om tilregnelighet.

– Kvelden før aktorene skulle prosedere hadde vi hatt et møte og diskutert dette i det vide og det brede. Når konklusjonen var trukket mente jeg det var riktig å orientere justisminister Grete Faremo om det. Jeg var jo ganske sikker på at hun ikke ville være fornøyd med vår vurdering. Rent politisk ville hun sikkert ønsket at vi kom til en annen konklusjon, det syntes jeg det var lett å tenke seg, med det presset som var mot oss. Men da jeg ringte til henne og fortalte hva vi hadde kommet til, var det ikke et eneste forsøk i retning av å si «tenk på dette en gang til» eller «er du nå sikker på dette?». Det ble helt nøkternt tatt til etterretning. Hun ville bare fortelle det til Jens som hun sa – altså statsministeren. Det hadde jeg ingen negative merknader til.

**// Jeg står fortsatt
på den konklusjonen vi
hadde og bruker dette
som et eksempel på
påtalemyndighetens
uavhengighet**

– Profesjonaliteten i hvordan de politiske foresatte håndterte dette spørsmål synes jeg er en god illustrasjon. Arbeiderpartiet var hardt rammet i saken. Uten at jeg vet det, tror jeg som nevnt at de hadde et sterkt ønske om at vi hadde kommet til en annen konklusjon. Men det ble akseptert fullt ut og uten noe forsøk på påvirkning. Det syntes jeg var tilfredsstillende å konstatere.

Utilregnelighet

– Men så snudde det i dommen?

– Ja, retten kom til et annet resultat, og når retten gjorde det var jeg gan-

ske snar med å si at vi godtar dommen og påtalemyndigheten anker ikke. Vi hadde gitt uttrykk for vårt syn, og retten hadde vurdert det annerledes. Breivik ønsket også å være tilregnelig, og det var i og for seg en enkel avgjørelse å godta dommen. Men jeg står fortsatt på den konklusjonen vi hadde og bruker dette som et eksempel på påtalemyndighetens uavhengighet.

– Har man kommet lenger eller løst noe i spørsmålene om utilregnelighet etterpå? Vi har jo hatt et utvalg som har sett på dette.

– Det er et spennende spørsmål. Det var høring på Stortinget i forbindelse med et lovendringsforslag. Jeg advarte mot det forslaget som lå der og mente at det ikke vil bidra til noe større grad av forutberegnelighet. Tvert imot. Flertallet hørte ikke på meg eller andre som hadde innvendinger. Svaret på de vanskeligheter som er knyttet til utilregnelighet ligger ikke i de endringsforslagene, det er jeg ganske sikker på at historien vil vise.

– De spørsmålene dere sitter med har vel ofte ikke enkle løsninger eller svar?

– Veldig mye av det vi arbeider med, og definitivt spørsmål om utilregnelighet, er ganske langt fra matematikken med en fasit og to streker under svaret. Jussen har klare elementer av skjønn og sterke elementer av vurderinger. Ofte er det en bevisside med ulike oppfatninger, men vi er jo ikke helt uten trening i å trekke disse opplysningene sammen.

– Påtalemyndigheten får gjennomgående tilbakemeldinger på egne vurderinger gjennom domstolenes avgjørelser. Vi vurderer bevis knyttet til faktum, men også tilregnelighet, hver eneste dag og domstolene gir tilbakemeldinger gjennom sine dommer. Påtalemyndigheten burde snakke mer og tydeligere om at vi har trening i bevisvurderinger og at vi gjør det hele tiden.

– Og da må det jo sitte flinke folk i systemet. Det er kamp om talentene. Klarer dere å rekruttere?

Terrorrettssaken mot Anders Behring Breivik i Oslo tingrett i 2012. Statsadvokat Inga Bejer Engh, Tor Aksel Busch (midten) og forsvarer Geir Lippestad i sal 250 i Oslo tinghus. (Foto: Lise Åserud / NTB scanpix)

– Vi trenger flinke mennesker med erfaring. Folk med integritet, selvstendighet og forstand og med forståelse for påtalemyndighetens uavhengighet. Vi slet tidligere med akseptabel avlønning av statsadvokatene, men det ble for noen år siden tatt grep som endret dette. Lønn har noe å si for både å beholde folk og for å rekruttere.

Politijuristene

– Jeg er ganske så komfortabel med situasjonen ved Riksadvokatembetet og blant statsadvokatene, selv om det selvfølgelig er mye å gjøre og vi skulle gjerne hatt mer ressurser. Men påtalemyndigheten i politiet har ikke kommet spesielt godt ut av politireformen. De oppfatter at de nå er dårlig lønnet, og at de har for liten anerkjennelse for den viktige jobben de gjør. Jeg skulle

gjærne ha sett at det var annerledes når jeg nå forlater skuta. Et råd til min etterfølger vil være å bruke tid og krefter på påtalemyndigheten i politiet.

– Politijuristene har vedtatt at de ønsker en utredning av å skille politi og påtale. Ditt syn i den debatten er kjent – du er uenig med dem som ønsker et skille?

– Jeg har selvfølgelig ikke imot en utredning, men jeg er glad for at Politijuristene ikke har konkludert. Jeg leser vel litt mellom linjene at det ligger mye misnøye bak det vedtaket, altså misnøye med den situasjon politijuristene er i. Det er Politidirektoratet som har ansvaret for organisering, lønn og kompetanseheving. Direktoratet er selvfølgelig sterkt preget av en stor reform, men jeg håper også at direktoratet vil bruke tid og krefter på påtalemyndigheten i politiet.

– Nå er jo min tid her ute, men jeg kunne godt ledet en påtalemyndighet som hadde en annen organisering. Det hadde vært fullt mulig for meg, selv om jeg mener at den organisering vi har nå er den beste. Men jeg kunne ikke ledet en påtalemyndighet som var undergitt full politisk styring i enkeltsaker. Da hadde jeg valgt en annen karriere.

– Hvis vi i dag skulle etablert et helt nytt system, kunne man fort tenke seg at man ikke hadde organisert påtalemyndigheten i tre nivåer. Kanskje man hadde organisert den i to nivåer. Kanskje man hadde valgt en annen løsning enn nivå 1 integrert i politiet. Men det er ganske interessant at når vi forteller utenlandske besøkende om det norske systemet, blir de veldig interessert. De ser at den tette interaksjonen mellom det påtalefaglige og det politifaglige kan gi resulta- ►

Lasse Qvigstad og Tor-Aksel Busch representerte påtalemyndigheten i straffesaken mot Arne Treholt. Her med noen av sakens dokumenter mellom seg. (Foto: Tom A. Kolstad / Aftenposten)

ter. Jeg har stor respekt for det politifaglige og er en av dem som har snakket tydelig om viktigheten av god politifaglig etterforskningsledelse. Men det er ikke til forkleinelse for god påtalefaglig etterforskningsledelse. Dette er to elementer som må være på plass i de enkelte sakene.

– Men du står fast på hovedsynet ditt i skilledebatten?

– Ja, jeg gjør det. Det kan selvfølgelig komme elementer i en utredning som gjør at man må endre oppfatning, men så langt står jeg trygt på det. Så kunne man jo tenke seg at man innenfor dagens system gjorde endringer. Riksadvokatembetet kan f.eks. få ansvaret for kompetansehevende tiltak for påtalemyndigheten i politiet, det er fullt mulig å tenke seg det. Det er klart at vi står jo mye nærmere de

påtalefaglige oppgavene enn Politidirektoratet gjør.

Påtaleanalysen

– Påtaleanalysen anbefaler styrking av embetet her med flere stillinger. Hva tenker du om det?

– Det er veldig mye bra i påtaleanalysen. Selv har vi også levert et satsningsforslag for 2020 som innebærer en betydelig opptrapping ved Riksadvokatembetet og statsadvokatembetene. Vi mener at i den situasjonen vi er i nå, med politireformen og det hele, så er tilsynsfunksjonen til statsadvokatene viktigere enn noen gang, og vi ønsker å gjøre den mer profesjonelt og bedre. Forslaget ligger der, og den videre skjebne får vi høre når budsjettet legges frem.

– Gjennomgangsmelodien vi hører nå er at gullalderen i offentlig sektor er forbi med innstramminger alle steder. Men jeg håper at man vil se på den underliggende begrunnelsen her.

Som snart avtroppende riksadvokat gjør han seg noen vurderinger av hvordan det er blitt prioritert.

– I min tid har det vært en betydelig ressurstilvekst på statsadvokat- og Riksadvokatembetet. Men jeg har vært veldig opptatt av at statsadvokatene skal få sin del av veksten slik at ikke dette kontoret fikk alle stillinger. Det har kanskje vært perioder hvor jeg har vært vel raus med å styrke statsadvokatene og ikke vært så opptatt av situasjonen her. Men statsadvokatene står i en krevende arbeidssituasjon med tunge og lange aktorater og skal ha en mannskapsmessig situasjon som er tilfredsstillende.

Men Busch husker tilbake til da han begynte som statsadvokat i det som het Eidsivating statsadvokatembeter, som nå er Oslo, 1. desember i 1981.

– Da var vi jo veldig mange færre enn det man er i dag. Senere har vi fått to-instansreformen som krever mer ressurser. Den gang hadde vi i stor grad direkte saker for lagmannsrett. Sakene som begynte i tingrett kom sjelden til lagmannsretten. I blant snakker man om at det har vært en voldsom vekst i politiet, men også påtalemyndigheten har vokst.

– Jeg husker den første middagen i forbindelse med statsadvokatmøtet som jeg var med på høsten 1981. Alle statsadvokatene var samlet til en middag i kjellerstuen til Liv og Thorbjørn Gjelstad. Thorbjørn Gjelstad var da

nestleder her ved kontoret. Det ble servert selvskutt elg. Hans kone Liv, senere høyesterettsdommer, var den som stod for både matlaging og servering. Til sammenlikning: Nå i juni hadde vi statsadvokatmøte i Bergen og vi fylte opp store deler av Håkons-hallen. Så det har skjedd mye.

Målstyring

– Politijuristene sa i fjor at det pyntes på statistikk i noen politidistrikter og at man bare løser de enkle sakene først. Er det noe feil i måten det måles?

– Mål og resultatstyring måtte nødvendigvis gjøre sitt inntog i politiet og påtalemyndigheten. Vi må kunne fortelle omverden hvor mange saker vi har, hvor mye som er anmeldt, hvor mye oppklarer vi og hvor lang tid vi bruker på hver enkelt sak. Det har ikke alltid vært slik, så det var absolutt nødvendig. Men man må på ingen måte bli fanget av tallene. De som ikke ser og vurderer totaliteten viser en dårlig form for lederskap.

– Vi er veldig opptatt av at det er totaliteten man skal vurdere og ikke bare gjøre utdrag av utvalgte statistikker. Hva skjer etter at det er tatt ut tiltale, hvor raskt kommer sakene inn til domstolene, hva skjer med foreleggene som ikke blir vedtatt. Blir de sendt til domstolen eller blir de liggende i en haug inntil en sanering finner sted? Her handler det om lederskap fra påtaleleder og politimester i de enkelte distrikter – og med tilsyn fra statsadvokatene. Det skal ikke være slik at man bare pynter på statistikken for å svare opp på utvalgte deler. Den totale oppgaveløsning teller når man skal gjøre opp status.

Kriminalitetsbildet

– Hva er de største endringene du har opplevd gjennom disse årene.

– Ett stikkord er globalisering. Da jeg begynte hadde vi tradisjonelle norske forbrytere som utøvde tradisjonell kriminalitet. Etterhvert kom det noen narkotika-kurerer med et

annet opprinnelsesland, men bildet var dominert av det norske. Tolkefunksjon hadde vi, men det kunne gå lenge mellom hver gang det ble benyttet. Globaliseringen, med de krav som ligger der til å forstå og kommunisere og de språklige utfordringene, er betydelige.

Et råd til min etterfølger vil være å bruke tid og krefter på påtalemyndigheten i politiet

– Vi har også på noen områder fått en forråelse av vold med represalier som kan være dramatiske og i et omfang vi ikke så da jeg begynte. Samfunnet er mer komplekst. Det er mer polarisert og sammensatt enn tidligere med til dels ulike normsett for det man kan legge inn i ønsket væremåte.

Dessuten har den teknologiske utviklingen gitt utfordringer.

– Nettovergrep har bredt om seg og med betydelige utfordringer knyttet til avdekking. Det er mange kategorier i dette. Noen bestiller «live» overgrep på nettet som foregår i et helt annet land. Det stiller oss overfor helt nye utfordringer. Teknologi gir også mulighet til at det er mange fornærmede utsatt for overgrep i hver

sak. Vi har eksempler på norske gjerningspersoner der det er flere hundre fornærmede som gjerningspersonene har fått til å gjøre seksuelle handlinger med seg selv, og som filmes, og som de deretter truer med å spre.

Han gir et eksempel på en slik sak, som begynte med en enkelt anmeldelse, men da man begynte å nøste i saken, endte det med 250 fornærmede.

– Vi jobber nå med å se på om det er mer konstruktive måter å angripe slike saker på fordi de kan lamme deler av virksomheten. Vi fikk statsadvokatene til å gjøre en vurdering av to saker i Øst politidistrikt med mange fornærmede. Det la beslag på den samlede etterforskningsressursen innenfor det spesifikke saksområdet tilsvarende over 20 prosent i årsvirkning.

Overgrepssaker

Det er også et faktum at vi må forholde oss til terror på en helt annen måte enn det vi gjorde før.

– Skjæringspunktet mellom handlekraft og naivitet er et krevende farvann. Hvis vi skulle dimensjonere all innsats etter mulig terror ville formentlig politistaten være rett rundt hjørnet. På den annen side kan vi ikke være naive.

– Jeg vil også trekke frem det som dreier seg om seksuelle overgrep mot små barn. Der synes jeg vi ser saker vi ikke så for tjue, femten år siden. Jeg tenker både på hva barna har blitt utsatt for og hvor små de er.

Translator service as
Næringslivets språkpartner gjennom 40 år

TLF 810 33 333

www.translator.no post@translator.no

– En utvikling har også vært fravær av respekt for autoriteter. Rettighets-samfunnet, der vi på en måte alle har blitt klienter, er et annet stikkord.

Dessuten kommer internasjonali-seringen av strafferetten og mennes-kerettighetsaspektet.

– Jeg er selvfølgelig positiv til den utviklingen, men det har også gjort at det er andre utfordringer å forholde seg til. Jeg har prosedert forholdsvis mange saker i Høyesterett gjennom karrieren, og da jeg begynte fantes det jo aldri et dokument på engelsk som skulle leses opp. Nå er det dokumen-ter med internasjonale dommer, og engelsk er en alminnelig del av alle straffesaker ved landets høyeste dom-stol.

Treholt-saken

– Hvilke saker husker du best?

– Det er mange. Treholt-saken er en sak jeg brukte veldig mye tid på og som jeg selvsagt husker godt. Jeg var 34 år da jeg sammen med Lasse Qvigstad fikk ansvaret for den saken. Sett i ettertid så skjønner jeg ikke riktig hva mine forgjengere tenkte på når de ga så unge folk ansvaret for en slik sak, men samtidig var det vel en fordel idet vi kunne følge den litt over tid.

– Vi gjorde noen tidsmessige vurde-ringer Lasse og jeg, og vi var ikke så langt unna at vi la ned tre års innsats på to år. Det var mye ubetalt overtid. Sam-tidig ga den saken meg kontakter, ikke minst med MI6-folk i London som jeg har hatt stor glede og nytte av å snakke med, også senere i terrorsammenheng. Det ga meg innsikt i en verden som jeg ikke kunne mye om fra før.

– Men det er klart; NOKAS-saken gjorde inntrykk, det samme med Ben-jamin-saken, og ikke minst Christof-fer-saken. Det er nok sakene der små barn har blitt utsatt for handlinger du i utgangspunktet tror ingen kan gjøre mot barn, det er de man på mange måter husker best.

– Vi avgjør tiltalespørsmålet i de alvorligste sakene fra hele landet, og gjennom et år her ser du meget av

menneskenes skyggeside. I det ligger det tunge skjebner som gjør inntrykk på deg. Jeg har bilder på netthinnen som alltid vil følge meg.

Selv om behandlingen av saker foregår på bakgrunn av dokumenter, hender det Busch er ute på åsteder.

– Iblant er det nesten avgjørende for å forstå og komme fram til det vi mener er en riktig tiltaleavgjørelse. Men det er også viktig at du ikke kom-mer for langt unna sakens realitet og bare blir en papirtiger. Jeg prøver å balansere det. Men jeg var f.eks. flere ganger på Utøya for å danne meg et ordentlig bilde av det forferdelige Breivik hadde gjort.

// Vi var ikke så langt unna at vi la ned tre års innsats på to år

– Snakker dere med etterlatte og ofre i særlig grad?

– Vi snakker med noen, men det er forholdsvis vanskelig å få oss i tale for ellers ville vi sprengt alle mulighe-ter for en noenlunde effektiv håndter-ring. Men når du er i retten møter du jo dette på en helt annen måte. Vi har også hatt møter her med foreldre hvis barn er drept og der saker er uopp-klart, og hvor vi har lyttet, tatt dem på alvor, prøvd å forstå og gi forklaringer. Det er absolutt ikke slik at vi ikke har stått i hverdagen med en tåre eller to i øyekroken.

Kynismens grep

– Tar man med mye av jobben hjem? Hvordan tar man vare på seg selv i denne jobben?

– I over tretti år har nesten alle de alvorligste straffesakene i dette landet vært innom meg på en eller annen måte. Du må passe på at du ikke gjen-nom en slik mengde blir kynisk. Det ville rett og slett være helt forferdelig. Hvis du skulle kjenne at kynismens kalde grep har tatt tak i deg, må du

slutte. På den annen side kan du ikke la deg rive med i en tårevåt erkjen-nelse av at dette er fryktelig og forfer-delig. Du må prøve å ha en profesjo-nalitet i oppgaveløsningen.

– Den eneste rettesnoren vi har er at vi til enhver tid prøver å gjøre det som vi mener er riktig. Hvis du slipper det en gang og begynner å ta utenfor-liggende hensyn, så er du ferdig. Da må du slutte etter mitt syn. Det betyr ikke at vi alltid gjør det som er riktig, det er klart at vi gjør feil her som andre ste-der. Men da vi traff avgjørelsen og beslutningen, trodde og mente vi den var riktig etter vår beste overbevisning.

Å snakke med gode kolleger er viktig.

– Ventilering med kolleger er overlevelselsesmekanismen i dette. Det er folk her jeg har jobbet sammen med i tiår etter tiår, og vi kjenner hverandre godt. Vi kan snakke om sa-kene våre, og vi gjør det.

– Det er også overveielser du ten-ker mye på. Under Orderud-saken, som kom til oss på høstparten, var det spørsmålet om tiltale eller ikke tiltale. Hele Norge, fikk man følelsen av, gikk og ventet på en avgjørelse. Vi bestemte oss for at vi skulle treffe avgjørelsen etter jul. Det er klart at dette var en sak du tenkte mye på under den julen.

– Eller når du leser vitneforklaringer fra Breivik-saken – du blir ikke uberørt av det og skal heller ikke bli det. Men det er også en profesjonell faglig grense som du må prøve å holde på. Jeg vet ikke hvor godt vi har klart det, men vi har prøvd så godt vi kunne. Kollegafelleskapet er viktig, det samme er erkjennelsen av at vi synes vi gjør en viktig jobb.

Slutt i november

– I november er det slutt på å for-holde seg til alt dette. Det må jo bli veldig uvant? Blir det en lettelse eller kommer du til å savne det?

– Det kommer helt sikkert til å være saker jeg leser om, der jeg vil tenke at jeg skulle gjerne vært med. Jeg har nok ikke reflektert så mye over hva jeg skal gjøre etterpå, men ►

JURIST
FORBUNDET

Foto: iStock.com/BartekSzewczyk

Ny bankavtale med Handelsbanken

Som medlem i Juristforbundet får du svært gode betingelser i Handelsbanken.

Dine fordeler:

- ✓ Din egen rådgiver som du kan ringe direkte
- ✓ God og konkurransedyktig rente over tid
- ✓ Din ektefelle/samboer får tilgang til de samme gode fordelene

**Bruk
medlems-
fordelene
dine**

Er du allerede kunde i Handelsbanken?

Ta kontakt med ditt lokale kontor for å få de nye fordelene.

Sjekk dine fordeler: www.handelsbanken.no/juristforbundet

// Hvis du skulle kjenne at kynismens kalde grep har tatt tak i deg, må du slutte

det er ingen tvil om at overgangen blir formidabel. Jeg begynte i påtalemyndigheten 5. januar i 1976. Bortsett fra et par år som dommerfullmektig i Lillestrøm, har jeg vært i påtalemyndigheten hele mitt yrkesaktive liv. Det har blitt 32 år ved dette kontoret. Det er allerede altfor mange rikssynsere på dette området, så det skal jeg vokte meg vel for å bli, men i en engere krets kan det åpenbart hende jeg kommer til å ytre meg frimodig om det som gjøres etter 1. november.

– Jobben har tatt veldig mye av mitt liv. Jeg har tre døtre, jeg har syv barnebarn og jeg har en kjæreste, og jeg skal få tiden til å gå. Jeg har en liten gård som krever sitt. Jeg er komfortabel med beslutningen om å gå av, men spent på hvordan det blir. Lesebunken er stor. Kanskje kan jeg brukes i et utvalg eller to og noe foredragsvirksomhet blir det vel. Men for å si det slik; i oktober skal jeg holde ti foredrag, og i november er det ett. Det er jo en illustrasjon.

– Du kunne sittet litt til, men har sagt at du vil ta regien på avgangen selv?

– Jeg blir 70 år i mars neste år, og da måtte jeg uansett gå av. Avgang 1. november er et forsøk på å gripe regien selv, men fremstår som en livsløgn om at jeg ikke må gå av! Men man skal jo ikke kimse av livsløgn heller.

– Du har bodd på gård i Askim i Østfold i mange år. Har det vært godt å sette seg på toget ut av Oslo-gryta etter jobben.

– Vi flyttet ut dit i 1989. Min kone, som dessverre døde i 2016, hadde odel til denne gården. Hun var ene-

1. november går Busch av som riksadvokat.

barn, og skulle den beholdes i familien, måtte vi flytte dit. Vi gjorde det og tok med barn og hund og dro av gårde. Jeg synes det har vært aldeles strålende å bo på landet.

– Jeg hogger blant annet litt ved. Noen snakker om alle de gode ideene de får når de gjør noe annet. Jeg synes det har vært befriende for eksempel å drive med motorsag for da har jeg ikke fått en eneste idé, men bare konsentrert meg om det. Det har vært en god avkobling.

– Det er ikke helt uviktig at en riksadvokat har et nedslagsfelt i et lokalsamfunn som definitivt ikke bare

innbefatter jurister. Vennene er veldig tydelige på om de synes det er noe ved min oppgaveløsning som burde vært gjort annerledes. Og det er bra.

Søkte tre jobber

– Ville du alltid bli jurist?

– Jeg var ganske sikker på at jeg ønsket å studere, men visste ikke helt hva. Min far hadde nok tanker om å bli jurist selv, men krigen satte en stopper for det. Men han hadde en bror som var jurist og som jeg hadde stor sans for, så det er nok noe med innflytelse derfra. Jeg tenkte også litt på militæret og krigsskole, men valgte

jussen. Da jeg var ferdig søkte jeg tre jobber: det var hos Oslo-politiet, hos Forbrukerombudet og i Miljøverndepartementet. Så fikk jeg først svar fra politiet og tok den.

– En av grunnene til at jeg søkte politiet var at jeg hadde hatt militærtjenesten hos krigsadvokaten for Østlandet og jobbet med militære straffesaker, og da var veien kort til politiet. Etterpå fikk jeg de to andre jobbene. Hadde jeg fått svar først fra Miljøverndepartementet hadde det blitt en helt annen karriere. Så tilfeldig er det. Men jeg ble veldig besnæret av politiet og samfunnsoppdraget. Og samarbeidet mellom etterforskere og jurister. Vi syntes vi fikk til mye, var aktive og ute dag og natt. Jeg likte å være med i felten.

– Alle gamle menn sier at de ville gjort det samme om igjen – og det sier definitivt jeg også. Men det er jo mange tilfeldigheter som styrer. Daværende riksadvokat Georg Fredrik Rieber-Mohn ville ha meg inn her som assistende. Jeg var litt usikker og tenkte at «er ikke det litt stille og tilbaketrukket», men jeg begynte her og lærte utrolig mye av å jobbe med Rieber-Mohn og hadde stor glede av det. Så gikk han til Høyesterett etter ti år, og da ble det meg. Jeg hadde vel tenkt at jeg kanskje ville avslutte karrieren som dommer, men plutselig var årene gått.

– Har du noen gang vurdert advokatrollen?

– Jeg har fått noen hyggelige tilbud opp gjennom tiden, før jeg ble riksadvokat, men det endte med at jeg ble der jeg var. Jeg angrer ikke på det på noen måte, selv om jeg tror jeg kunne vært en brukbar prosedyreadvokat på det private området. Jeg liker å prosedere. Men det er klart at tiden her ved embetet har gitt meg en mulighet til å bruke hele meg på en måte som jeg bare kunne drømme om. Når jeg nå går ut kan jeg si til meg selv at: Dette var det jeg fikk til, og jeg gjorde så godt jeg kunne. Rettssikkerhetsprisen er jeg svært glad for og tar den som et klart tegn på at jeg sammen med mine kolleger har gjort noe riktig.

Kaffen i vrangstrupen

– Du har ikke vært redd for å si din faglige mening i høringsuttalelser opp gjennom årene?

– Vi har gitt høringsuttalelser her som jeg er helt sikker på har ført til at justisministre og andre har satt kaffen i vrangstrupen mer enn en gang. Men jeg er like sikker på at ingen har oppfattet det slik at ikke uttalelsene er gitt i beste mening på vegne av rettstaten. En rettsstat kjennetegnes av hvordan man balanser ulike hensyn, og balansen blir lakmustesten på hvor langt vi er kommet. Enten man treffer eller ikke treffer med en høringsuttalelse, så vil den kunne være viktig bidrag til å kunne vekke hensyn som trekker i ulike retninger.

– Jeg håper virkelig at dette kontor vil kunne fortsette å være en kritisk røst til endringer som ikke er godt faglig begrunnet. Det betyr ikke at vi alltid har hatt rett, men høringsinstuttets funksjon er jo nettopp at man skal få fram de ulike sider.

Busch forteller at han har hatt kolleger i nordiske land som, etter å ha blitt kjent med noen av hans høringsuttalelser, har sagt at en slik uttalelse kunne ikke de gitt i sitt hjemland.

– Men når jeg har gjort det er det ikke fordi jeg er så veldig modig, men fordi jeg har hatt rammebetingelser som har vært riktige, nemlig at man har akseptert at man har en riksadvokat som sier hva han mener. Det har jeg prøvd etter beste evne.

– For å illustrere alvoret; jeg tror at maksimumsstraffen for ordinære drapsforbrytelser ville vært tretti år i dag hvis ikke vi hadde gitt en høringsuttalelse i motsatt retning. Det understreker noe av viktigheten ved høringsuttalelsene.

– Jeg er komfortabel med at embetet nå oppfattes som en kritisk røst til endringer som ikke er godt begrunnet. På den måten mener jeg vi bidrar til å underbygge rettstaten.

Etterfølgeren

Busch har bestemt seg for at det ikke skal være noen glideflukt ut av kontoret.

– Jeg står fullt ut i jobben fram til 1. november.

– Men man er vel i gang med å finne din etterfølger?

– Jeg har ikke noe rolle i det. Det er et byrå som er engasjert, og jeg har hatt en samtale med dem om de kvalitetene som jeg mener er viktige og de erfaringer jeg har gjort meg. Etter å ha brukt litt over en generasjon her på kontoret, er det klart jeg er opptatt av hvem som kommer etterpå, men alle er sikkert glade for at det ikke er jeg som skal velge vedkommende.

– Det er en jobb som inneholder mange aspekter, hvor du må ha en faglig autoritet med iakttagelse av menneskelige aspekter i oppgaveløsningen. Det er på mange måter en jobb i skjæringspunktet mellom jus og politikk, og det har appellert til meg.

– Jeg synes jeg har satt sammen et godt team her ved kontoret. En riksadvokat blir ikke bedre enn de folkene han har rundt seg. Jeg mottar Rettssikkerhetsprisen på vegne av hele kontoret. Prisen er en bekreftelse på at vi har fått til noe, og jeg er stolt og glad for den anerkjennelsen som ligger i tildelingen. Begrunnelsen gjør meg både stolt og glad, og jeg gleder meg til å holde foredrag under prisutdelingen på Rettssikkerhetskonferansen 16. oktober.

Rettssikkerhetsprisen

- Rettssikkerhetsprisen er opprettet av Norges Juristforbund og ble første gang utdelt i 2006.
- Juryen har i år bestått av Jon Wessel-Aas (leder), Anders Anundsen, Eirin Eikefjord, Anine Kierulf og Susann Funderud Skogvang.
- Prisen deles ut under Rettssikkerhetskonferansen

Siv Hallgren og Corpsus Juris
tar en svingom med Per Asplin.
(Foto: Privat)

Fest moro og engasjement

I disse dager lurere mange jusstudenter på om og hvilken forening de skal melde seg inn i. Vi spurte fem tidligere og nåværende jusstudenter om hva studentforeningene har betydd for deres studietid og hvorfor det er viktig å engasjere seg.

Tekst: Tuva Børke Grønning

Siv Hallgren, leder for Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker

Studerte jus ved UiO 1984-1990, aktiv i Corpus Juris

– Jeg mener det er viktig å være en bidragsyter på alle livets scener. Gjennom den type engasjement bidrar man til et miljø som går utover det faglige og du får venner og en bekjentskapskrets som du kan lære utrolig mye av, sier Hallgren.

Hallgren begynte i Corpus allerede da hun studerte Ex.Phil, og er fortsatt med på ball hvert femte år. Hun holder også gjerne taler når de samles.

– Jeg tror erfaring fra studentforeninger har stor betydning for personlig utvikling. For min egen del fikk jeg mye trening i å holde taler og å håndtere ulike personligheter. Dette har jeg hatt veldig nytte av i arbeidslivet senere.

Hallgren forteller at noen av hennes aller beste venner er fra tiden som aktiv i Corpus Juris.

– Denne gleden av musikk er noe helt for seg selv. Å dele den med andre er unikt.

– Og så kan det ha stor betydning når man skal søke jobb etter studiene. Mange som sitter og skal ansette er opptatt av hva man har gjort ved siden av studiene. Muligheten til å ha et styreverv er for eksempel en fantastisk erfaring å ha med seg.

Tine Herlofsen Slaatten, advokat Steen & Strøm eiendom

Studerte jus i Bergen, aktiv i Juristforeningen

– Jeg ramla litt tilfeldig inn der første uka som nye student. Det var en venninne av meg som var mest interessert, og jeg visste ikke engang hva dette var. Men så ble jeg fanget, forteller Slaatten.

Gjennom studietida ved Juridisk fakultet på Universitetet i Bergen satt hun i fagstyret i Juristforeningen og arrangerte mange foredrag med folk fra advokatfirmaer, ekskursjoner og ledet arbeidslivsdagen på fakultetet.

– Juristforeningen har vært helt avgjørende for at studietida mi ble så bra. Det var veldig sosialt, og jeg synes på mange måter erfaringene mine derfra forberedte meg bedre på arbeidshverdagen enn tida på lesesalen, sier hun.

Slaatten fulgte opp prosjekter, budsjetter og måtte ofte ta et skritt ut av komfortsonen. Hun husker fortsatt den gode teamfølelsen i foreningen.

– Å jobbe mot et felles mål og lære om samarbeid var utrolig nyttig, sier hun.

Også Slaatten har fortsatt kontakt med flere av menneskene hun ble kjent med gjennom foreningen i dag, åtte år etter studiene.

– Som fersk student virker alt fryktelig uoversiktlig, og å bli med i en forening tvinger deg ut av komfortsonen, noe du også må bli vant til i arbeidslivet. Mitt tips er å møte opp og gi det en sjanse. Og prøv en stund før du eventuelt bestemmer deg for om du vil engasjere deg mer.

// Å utvikle de sosiale antennene er minst like viktig som å ha karakterfokus

“ Det er fantastisk
å ha et sosialt nettverk
rundt seg når man sitter
mye med kjedelige
jussbøker

Hege Farnes Hildrum fra den gang
hun stilte til valg i studentparlamentet.
(Foto: Stig M. Weston)

Erlend Lous, partner og styreleder i Simonsen Vogt Wiig

Studerte jus i Oslo, medlem i Corpsus Juris 1996–2000

– Corpsus har betydd veldig mye. Det aller viktigste var å ha en sosial tilhørighet og et sted å være under studietida. Det som har vært spesielt med Corpsus er at de aller fleste er med hele studietida, ikke bare et år eller to, forteller han.

Selv hadde Lous spilt i korps på barneskolen, ungdomsskolen og delvis på videregående skole, så Corpsus var et naturlig valg.

– Det virket i tillegg som et veldig sosialt og godt miljø.

Lous har hatt flere verv i Corpsus også etter studietida, og fortsatt møtes «gutta» fra Corpsus-tida fast en gang i året. Da blir det ofte mimring, men lite korpsmusikk.

– Jeg vet jentegjengen fra min tid i foreningen også møtes fast. Og så er det større samlinger med alle tidligere medlemmer hvert femte år. Corpsus har gitt meg et ekstremt godt nettverk, sier Lous.

Han mener at å engasjere seg ved siden av studiene er viktig, og når han i dag intervjuer nye kandidater ser han alltid på hva de har gjort ved siden av studiene.

– Det tilfører ganske mye, både når det gjelder nettverk, det å tørre å være sosial og by på seg selv, og det kan gi nyttig ledererfaring og organisasjonserfaring. Hvis du er i en sentral rolle i en studentforening må du forholde deg til regnskap og fakultet – det er mye læring i det.

– Jeg har en oppfatning av at det blir stadig mer karakterfokus på jusstudiet og litt fallende deltakelse i foreningene. Det er i så fall veldig dumt – å utvikle de sosiale antennene og tørre å være med er minst like viktig.

Hege Farnes Hildrum, generalsekretær i stiftelsen Signo

Juseksamen ved Universitetet i Oslo 1999, aktiv i Juristforeningen, redaktør for Stud.Jur, Amnesty-gruppa og satt i Studentparlamentet for Karl Johanslista

– Å være aktiv i ulike foreninger gjorde helt klart studietida mer morsom enn den ellers ville vært. Jeg møtte folk og har fortsatt kontakt med folk jeg ikke ville møtt på noen annen måte, sier Hildrum.

Hildrum har mange gode minner fra studietida, men trekker frem å få være redaktør for Stud.Jur som spesielt moro.

– Når man er aktiv i foreninger lærer man så mye mer enn bare det man studerer. Den ekstrakompetansen jeg fikk ved å lage avis, arrangere humanitæraksjon, sitte i styrer og snakke med lærere og professorer er uvurderlig. Det er realkompetanse om livet, sier hun.

Hildrum tror jusstudenter, som har mange tunge fag, kan ha spesielt god nytte av annen type læring enn den akademiske.

– Det er fantastisk å ha et sosialt nettverk rundt seg når man sitter mye med kjedelige jussbøker. Nå i ettertid

har jeg et fantastisk nettverk med folk i de underligste og mest interessante jobbene – mye takket være engasjementet i studietida.

Stian Naas Reitan, jusstudent i Tromsø

Aktiv i ELSA, akkurat ferdig med et år som president

– Jeg har fått utrolig gode venner i Tromsø, Bergen og Oslo. Jeg har også fått masse nye venner som jeg har kontakt med fra blant annet Sverige, Danmark, Belgia Hellas – ELSA er jo veldig internasjonalt, forteller Reitan.

Han studerer fjerde året på jussen i Tromsø, og håper erfaringen som president i ELSA Norge vil være positivt på CV-en når han skal ut for å søke jobb.

– Det er klart jeg har tenkt på at det kan være en døråpner.

Reitan forteller at han tidlig forstod hvor viktig det var med erfaringer utover det selve studiet tilbyr. Tiden i ELSA har bestått av mange arrangementer, temafester og utflukter i tillegg til det faglige.

– For det sosiale i studietida har ELSA betydd alt. Det er mye sosiale aktiviteter og hele tiden noe å se frem til. Jeg har fått mye ansvar som har gitt glede og mestring, sier han.

– Jeg har hatt kontakt med små og store navn inne arbeidslivet og har blant annet fått erfaring med å skrive kontrakter og den slags. Jeg har blitt flinkere til å skrive og til å formulere meg profesjonelt. Et slikt verv tar litt tid, men det er helt klart verdt det.

Går av etter 25 år i Høyesteretts tjeneste

– Har gledet meg til å gå på jobb hver eneste dag

Gunnar Bergby hadde ikke tanker om å søke jobben som Høyesteretts direktør. Først etter en samtale med daværende høyesterettsjustitiarius Carsten Smith i 1994 endret han mening. – Jeg leverte min søknad til ham dagen etter samtalen og har ikke angret ett sekund siden, sier Bergby.

Tekst og foto: Tore Letvik

I hele 25 år har Bergby, som er utdannet jurist og var etablert som dommer, jobbet som direktør i Høyesterett. Men få vet altså at det slett ikke var noen selvfølge at det skulle bli slik – og at det måtte sterke oppfordringer til fra mektigste hold før han i 1994 valgte å søke på jobben.

– Jeg var førstebyfogd i Oslo. Etter en solid innsats fra dyktige medarbeidere hadde vi gjort Oslo byfogdemåte til en velfungerende og effektiv domstol, sier Bergby til Juristen.

Da jobben som direktør i Høyesterett ble ledig, oppfordret andre jurister ham til å søke stillingen.

– Men jeg var fornøyd med jobben som førstebyfogd og egentlig ikke lysten på å bytte jobb, sier Bergby.

Det var først da høyesterettsdommerne Steinar Tjomsland og Liv Gjelstad oppfordret ham til å ta et kort møte med Carsten Smith, at veien fram til en 25 år lang og suksessfull karriere i Høyesterett ble lagt. Høyesterettsjustitiarius sitt engasjement og glød for landets øverste domstol smittet direkte over på Bergby.

– Jeg snakket med Carsten Smith i tre og en halv time. Dagen etter hadde han min søknad, og jeg fikk den glede å ha et tett og nært samarbeid med Carsten Smith i over åtte år, sier Bergby.

– Deretter hadde jeg gleden av å arbeide tett og nært med justitiarius Tore Schei i over tretti år. I tre og et halvt år har jeg nå hatt gleden av et tett og nært samarbeid med justitiarius Toril Marie Øie, sier Bergby, som regner både de to tidligere justitiarius og den nåværende justitiarius blant sine gode venner.

På spørsmål fra Juristen om Bergby har savnet å utføre selve dommergjeringen i løpet av det kvarte århundret han har vært administrativ sjef for Høyesterett, svarer han:

– Det har vært en glede å ha vært med på å «smøre maskineriet», og å ha fått lagt til rette for dommerne slik at de har kunnet konsentrere seg om sin

dømmende virksomhet. Juristen i meg er blitt tilfredsstilt av at alt det som skjer i Høyesterett, skjer i en juridisk kontekst

– Blir vemodig å slutte

Juristen er inne på Bergbys kontor i Høyesteretts Hus en av de siste dagene før den 30. august, da han ryddet kontorpulten sin for siste gang, (noen vil kanskje si for første gang, tilføyer Bergby humoristisk i en kommentar og viser til en kontorpult som ofte har vært full av papirer...). Den 28. august fylte han 72 år.

– Det blir vemodig å slutte, og jeg ser ikke frem til å bli pensjonist. Høyesterett er etter mitt skjønn en av de aller beste arbeidsplassene vi har i Norge, med interessante og givende arbeidsoppgaver, med et meget bra arbeidsmiljø og med utrolig dyktige og flotte folk som det har vært en sann vederkvegelse å arbeide sammen med. Samtidig er det en tid for alt. Nå er min tid inne til å gå av, sier han.

Når sant skal sies så skulle han egentlig ha gått av for to år siden, da han fylte 70. Men høyesterettsjustitiarius Toril Marie Øie var nettopp tiltrådt, og Bergby ble spurt om han kunne fortsette, for å sikre nødvendig kompetanseoverføring fra direktør til justitiarius. Det sa Bergby ja til, og mener det var en riktig avgjørelse.

– I utgangspunktet mener jeg det ikke er riktig å sitte ut over 70 i en slik lederstilling. Men direktøren og justitiarius arbeider svært tett sammen, og det nettverk av oppgaver som gjøres i Høyesterett tar det tid å sette seg inn i. Av den grunn var forlengelsen bra for alle parter, sier Bergby som skulle begynt som ekstraordinær lagdommer i Borgarting lagmannsrett dersom han ikke var bedt om å fortsette som høyesterettsdirektør for to år siden.

A jour domstol på rekordtid

På denne – en av sine siste dager som høyesterettsdirektør – kaster Gunnar Bergby et blikk over skulderen og deler tilbakeblikket med Juristen.

Året er 1994. Gunnar Bergby er førstebyfogd i Oslo. Han kom da fra stillingen som byskriver i Oslo, og hadde der gjort seg så bemerket som leder at han ble oppfordret til å søke jobben som førstebyfogd. Den jobben begynte han i, i 1989. Han kom til en domstol hvor det var to års ventetid på å få saker behandlet.

– Situasjonen var uholdbar, sier Bergby, som straks igangsatte stramme effektiviseringstiltak. Det ga resultater.

– Halvannet år etter var domstolen a jour med sine saker, sier han. Det var jobbing nesten døgnet rundt i perioder, og jeg vet at jeg nok ikke alltid var like populær blant deler av de ansatte i begynnelsen av snuoperasjonen. Men det endret seg, og vi fikk snudd den negative tendensen. Forholdet mellom meg og de ansatte ble meget bra, sier Bergby.

Arbeidet hans gikk ikke upåaktet hen, og han fikk rykte på seg som en dyktig jurist og leder.

Brenner for likestilling

Vi blir med på et tilbakeblikk til året 1974. Der står en 27-åring utenfor Universitetet i Oslo, etter å ha tatt juridisk embetseksamen der. Året etter er han å finne ved Aarhus universitet som vitenskapelig assistent.

Deretter går ferden til Samferdselsdepartementet, som konsulent, før

Kun én direktør har sittet lenger enn Gunnar Bergby i Høyesteretts 204-årige historie. Michael Sverdrup var Høyesteretts direktør i hele 35 år, fra 1841 til 1875, sier Bergby her med bildet av Sverdrup og foran veggene på kontoret til Høyesteretts direktør, som prydes av fotografier av alle de 15 direktørene i domstolens 204-årige historie.

Likestillingsrådet huket ham inn som førstekonsulent i 1977. Da begynte den unge juristen et arbeid som skulle få betydning for likestillingslovverket her i landet.

– I min jobb skrev jeg forskrifter til likestillingsloven, som lovgivningsmessig var et helt nytt felt, sier Bergby.

I 1978 ble Eva Kolstad det første likestillingsombudet, ikke bare i Norge, men i hele verden. Gunnar Bergby ble kontorsjef hos Likestillingsombudet, hvor han ble i mange år, og hvor han var stedfortredende likestillingsombud.

Sin første jobb som dommer fikk han da han ble dommerfullmektig ved Strømmen sorenskriverembete i 1984, og deretter byskriver i Oslo i 1986. Da Bergby fortsatte sin karriere

som førstebyfogd i Oslo i 1989, skulle det gå fem år før han ble headhuntet til stillingen som høyesterettsdirektør.

Direktør nr. 15 i rekken

Kun én direktør har sittet lenger enn Gunnar Bergby i Høyesteretts 204-årige historie.

– Michael Sverdrup var Høyesteretts direktør i hele 35 år, fra 1841 til 1875, det året han døde, sier Bergby som er den 15. direktøren i domstolens historie.

Gjennomgående har høyesterettsdirektørene dermed sittet i lengre perioder enn de som har vært justitiarius. Nåværende justitiarius Toril Marie Øie er nr. 20 i rekken.

Som direktør har Bergby vært domstolens administrative leder. I en

tid hvor Høyesteretts oppgaver har endret seg mye, ikke minst som følge av at rettskildebildet har blitt stadig mer internasjonalt.

Direktøren leder Høyesteretts juridiske og administrative støtteapparat og har det overordnede ansvaret for både økonomiforvaltning, organisasjonsutvikling, organisering av saksavvikling generelt og personalforvaltning. I «rangorden» har han i Høyesterett kun hatt justitiarius over seg. Direktøren har også det overordnede administrative ansvaret for domstolens betydelige utadrettede virksomhet, både nasjonalt og internasjonalt, og for informasjonsvirksomheten, herunder Høyesteretts kontakt med media. Bergby understreker overfor Juristen en rekke av domstolens viktige oppgaver, og ikke minst betydningen av åpenhet.

– Høyesterett, og de øvrige domstoler, er avhengig av tillit i befolkningen. Det fordrer åpenhet, at folk kan se hva vi holder på med, og ha tillit til at rettssikkerheten ivaretas i åpne prosesser, sier Bergby som med brennende engasjement snakker om Høyesterett, og åpenbart helst lite om seg selv.

Sykling og yoga

Juristen må fram med fuskelappen hvor det står nedskrevet informasjon vi har innhentet fra annet hold, for å forsøke å komme mer inn under huden på den avtroppende høyesterettsdirektøren. På lappen står det at Bergby ikke bare sykler til og fra jobb i godværsdager, men at han også trosser snø og kulde på tohjulingen.

– Det er riktig. Men jeg er bare en av flere i Høyesterett som er vinter-syklist. Sykkelen er en fin måte å komme seg til og fra byen på, og jeg har trives med det.

– Du holder også på med yoga?

– Jeg begynte med yoga for en del år siden for å forsøke å bli litt mykere i kroppen, og skulle ønske jeg hadde begynt enda tidligere. Mye handler om å være til stede og å puste riktig. Uansett så begynner jeg hver morgen med

15 minutter klassisk yoga, og deltar på en yoga-tur i året. Skal dette i høst også, i Italia, sier Bergby, som har jurister både før seg i familien og etter seg.

Hans far var sorenskriver i Senja, og han har en datter som fra nyåret begynner som lagdommer i Agder lagmannsrett.

– Jeg har ikke gjort noe for å påvirke henne i juridisk retning. Men det kan kanskje hende at hun har lagt merke til den tilfredshet jobben har gitt meg, og at det kan ha bidratt i positiv retning, sier Bergby, som er kjent for sin store omsorg for medarbeiderne rundt seg.

Selv sier han at det gir mening å bry seg om andre.

– Jeg er ganske enkelt glad i mennesker og har erfart at alle mennesker har i seg noe som er viktig og givende. Selv var jeg så heldig å vokse opp med foreldre som ga meg trygghet. Det har nok bidratt til at jeg automatisk ser det positive i situasjoner og personer og prøver å være ivaretakende.

FN komité

Da vi spør ham hvordan det vil føles å rydde pulten og å være vekk fra Høyesterett etter så lang tid i sjefsstolen, svarer han:

– Uten tvil vil det føles som et savn. Jeg kommer til å savne å jobbe sammen med de utrolig dyktige, hyggelige og flinke folkene i dette huset, sier han i det vi går rundt i lokalene i Høyesterett.

– Høyesterett har et meget godt arbeidsmiljø. Vi har meget interessante arbeidsoppgaver, et godt prosessuelt rammeverk omkring vår virksomhet – og vi er privilegert som får arbeide i en så fin og ærverdig rettsbygning, Høyesteretts Hus, som for øvrig er fredet, sier Bergby.

Bergby blir imidlertid ikke uten noe å gjøre. I 2016 fikk han en forespørsel fra Utenriksdepartementet om å stille til valg til FNs kvinnediskrimineringskomite, The Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW), noe han takket ja til – og ble valgt.

I to år var han eneste mann blant komiteens 23 medlemmer. I dag består komiteen av to menn og 21 kvinner. Jobben innebærer mye reising til Geneve, og aktiv jobbing for å bli kvitt diskriminering av kvinner og bedre kårerne for likestilling rundt om i verden.

– Arbeidet i komiteen er svært arbeidskrevende, så det har ikke alltid vært enkelt å kombinere med en arbeidskrevende jobb som direktør i Høyesterett sier en smilende Bergby, som skal fortsette i komiteen til hans periode går ut per 1. januar 2021.

Han forlater nå Høyesterett med to kvinner i sjefsposisjonene. I tillegg til høyestjustitiarius Toril Marie Øie, kommer Bente Johanne Kraugerud inn som ny direktør.

Når Bergby nå får noe roligere dager, skal han bruke mer tid på familien.

– Ikke minst ser jeg fram til å få mer tid sammen med mine barnebarn – tre flotte jenter på elleve, ni og fem år – og til å kunne tilbringe mer tid sammen med min partner som arbeider i konstitusjonsdomstolen i Slovenia.

– Har gjort en enestående innsats

– Gunnar Bergby har i 25 år gjort en enestående innsats for Norges Høyesterett, sier høyesterettsjustitiarius Toril Marie Øie om Gunnar Bergby.

– Han har ledet Høyesteretts administrasjon i kraftig vekst og flere omstillingsperioder. Mye takket være ham er Høyesterett en veldrevet og moderne domstol som nyter høy tillit, og hvor medarbeiderne trives og har det bra. Gunnar Bergby har vært en meget dyktig, klok, kunnskapsrik, engasjert, omsorgsfull og arbeidsom leder med ualminnelig gode menneskelige egenskaper. Vi kommer alle til å savne ham, sier Øie.

Tunge opplevelser i retten for dommere

Tingrettsdommer Ina Strømstad.
(Foto: John Vige Pedersen / Oslo tinghus)

I et pilotprosjekt skal det skapes en kultur for å håndtere psykiske belastninger.

Tekst: Tore Letvik

En undersøkelse gjennomført i Oslo tingrett viser at opplevelser i retten kan medføre psykiske belastninger for mange dommere.

Denne høsten igangsettes et pilotprosjekt som skal gjøre det enklere for dommerne å bearbeide dette på en god måte.

– Vi gjennomførte undersøkelsen ut fra en tanke om at vi som dommere behandler veldig mange tunge, belastende saker. Resultatet viste at mange har hatt saker som har vært psykisk belastende for dem, sier avdelingsleder og tingrettsdommer i Oslo tingrett, Ina Strømstad til Juristen.

– Vi er vanlige mennesker vi også, og slike belastninger gjør naturligvis noe med oss, som vi kan ha behov for å bearbeide.

Spørreundersøkelsen ble gjennomført i mars måned, og det kom inn svar fra 51 dommere og 25 dommerfullmektiger.

To tredeler av de som svarte, sier de har hatt saker som har vært psykisk belastende i løpet av de siste tre årene. De fleste av disse igjen angir at det dreier seg om mellom en og tre slike tunge saker. Fem svarer at det gjelder mer enn fire saker.

Snakker med familie og kollegaer

Både saken i seg selv og oppførselen fra noen av aktørene, trekkes fram som årsaker til at saken ble en belastning, skriver Domstoladministrasjonens blad «Rett på sak», som først omtalte undersøkelsen.

På spørsmål om opplevelsen gikk ut over arbeidet, svarer flertallet nei. Blant de som svarer «noen ganger», er det slitenhet, stress, konsentrasjonsvansker og nedstemthet som oftest trekkes fram.

Når det gjelder hjelp til å håndtere belastninger, svarer et stort flertall av dommerne at de er positive til samtaler med en fagperson, mens en tredel kan tenke seg samtaler med en «coachende» kollega.

De aller fleste sier at de snakker med andre om opplevelsene sine, og her nevnes like ofte kollegaer som familie eller andre nære personer. Bare ti svarer at de har snakket med lederen sin.

Negative opplevelser i retten har også vært et tema på årets dommerseminarer.

Kan bli videreført i andre domstoler

Den 28. august møttes 15 av dommerne i Oslo tingrett og en psykologspesialist i et dagskurs der de blant annet fikk en innføring i strategier og teknikker for forebygging og bearbeiding av jobb-belastninger. Pilotdelta-kerne vil deretter jobbe i grupper ut over høsten med spesialisten mer på sidelinjen.

– Oslo tingrett igangsatte prosjektet og fikk Domstoladministrasjonen med på laget. Tanken er at vi prøver ut en pilot hos oss, som gjøres tilgjengelig for hele domstols-Norge, dersom det fungerer etter formålet, sier Strømstad til Juristen.

Hun forteller at bakgrunnen for undersøkelsen i mars var mer enn å kartlegge et behov.

– Vi ønsket også å synliggjøre at det ikke er uvanlig å oppleve psykiske belastninger i dommerjobben. Der- som du som dommer har følt dette, så har antakelig også kollegaen din det. Målet er å skape en kultur som gjør det naturlig å snakke om, sier Strømstad.

Jurist i Norges Lastebileier-Forbund

Dette er en nyopprettet stilling der vi søker en dyktig jurist til å ivareta følgende oppgaver:

- Arbeid med tariffjus, forhandlinger og tariffavtaler.
- Deltager i saksbehandling i f b m høringer, forbundets organer, myndighetskontakt m.m.
- Arbeid med utforming og oppfølging av NLFs kvalitetssystemer; Kvalitet og miljø på vei, (KMOV) HMS-systemer og sertifiseringsprogrammet «Fair Transport».
- Juridisk rådgiver for ledergruppen i alle spørsmål.

NLF holder til i moderne lokaler sentralt i Oslo sentrum i nærheten av flere kollektivknutepunkt. Vi har konkurransedyktige betingelser, velferdsordninger, bedrifts-

helsetjeneste og gode forsikrings-/pensjonsordninger. Søknader vil bli vurdert fortløpende. Tiltredelse snarest.

Mer opplysninger om oss finner du på lastebil.no eller ved å ringe Geir A. Mo, Jan-Terje Mentzoni eller Kjell Olafsrud på tlf. 415 44 100. Søknad vedlagt CV, merkes med aktuell stilling og sendes til post@lastebil.no

Søknadsfrist: 20.09.19

Se mer om stillingen på www.juristen.no/stilling

Digitalisering i offentlig sektor

– Må også satses på kompetanse

Juristene i staten ønsker at digitaliseringsministeren inviterer Juristforbundet med i arbeidet for å utvikle fremtidens digitale offentlige sektor.

Tekst: Ole-Martin Gangnes

I juni la regjeringen frem Norges nye digitaliseringsstrategi for offentlig sektor.

– Digitalisering skal bidra til en mer effektiv offentlig sektor, mer verdiskaping i næringslivet og ikke minst en enklere hverdag for folk flest, sa digitaliseringsminister Nikolai Astrup i den forbindelse.

Utviklingen av et digitaliseringsvennlig regelverk er en viktig del av strategien. Det handler blant annet om å legge til rette for å dele mer data og at regelverket er klart og forståelig, med harmoniserte begreper og uten for mange skjønnsbestemmelser.

I strategien heter det også at:

«Regelverket bør også legge til rette for hel og delvis automatisert saksbehandling og formålstjenlig bruk av kunstig intelligens, samt digital transformasjon».

Det er et mål at regelverket må åpne for mer deling av data og hel eller delvis automatisering av saks- gang og saksbehandling.

«Samtidig skal regelverket ivareta personvern, rettssikkerhetsprinsipper og andre krav til forsvarlighet», heter det i strategien.

Digitalisering var også et tema under Lovkonferansen på UiO i begynnelsen av juni. Her fortalte blant andre NAV om satsingen på digitalisering.

Kunnskapsdirektør i NAV, Yngve Åsholt, var i en paneldiskusjon klar på at juristene ikke kan vente med å ta bedre grep om digitaliseringen og konsekvenser av ny teknologi.

Sette retning

Sverre Bromander, leder av Juristforbundet – Stat, ser også nødvendigheten av at juristene involveres sterkere i den digitale transformasjonen som skjer i offentlig sektor.

– Dette er fremtiden uansett om vi er positive eller negative. Da er det viktigste at Juristforbundet involverer seg og setter retning, sier han.

Det handler blant annet om at den juridiske kompetanse, og ikke bare den teknologiske, må sitte i førersetet når lover og saksbehandling digitaliseres.

– Vi jurister må sørge for at vi er beredt til å både lede og bidra i dette arbeidet. Også er det et ansvar for oss alle at samspill mellom ulike kompetanser fungerer best mulig. Det er helt avgjørende for at dette skal bli bra.

Utvikling av et digitaliseringsvennlig regelverk kan komme i konflikt med skjønnsbestemmelser.

– Jeg er enig i en strategi hvor man skal unngå unødvendig skjønnsbestemmelser. Det er viktig at loven er lik for alle og at like tilfeller behandles likt. Det sitter i ryggmargen hos oss jurister. Men så er også skjønnsutøvelse en svært viktig del av jussen og den juridiske forvaltning. Dette er også en av de vanskeligste vurderingene. Her er det svært viktig at vi har levende, tenkende jurister til å foreta vurderingene, sier Bromander.

Han utfordrer digitaliseringsministeren til å involvere fagmiljøene, og ikke minst Juristforbundet.

– Vi er en stor og bred organisasjon med spennvidde over mange juridisk fagmiljøer. Det burde være selvsagt at Juristforbundet ble invitert med og involvert i arbeidet om hvordan vi best kan utvikle den delen av fremtidens offentlige sektor som berører jus og juridiske problemstillinger.

Digitalisering og kompetanse

Under Juristforbundets tillitsvalgt-konferanse i Larvik våres var temaet

«morgendagens arbeidsmarked». Tor Egil Viblemo, sjefsanalytiker i Oxford Research og leder av Juristforbundet – Privat, snakket der om utviklings- trekk i arbeidsmarkedet for jurister.

Han advarte mot arroganse i møte med ny teknologi, nye krav og nye måter å jobbe på. Viblemo påpekte også at juristveksten forsetter i advokatmarkedet og mente man kan stille spørsmål ved om ikke også juristene i offentlig sektor har potensiale til å ta et større rom.

– Tor Egil Viblemo har helt rett når han advarer mot arroganse og påpeker at en åpen tilnærming er helt nødvendig. Også hos oss jurister, sier Bromander.

– Jeg er også helt enig i at juristene i offentlig sektor har potensiale til å ta og få større rom.

At det er vekst i advokatbransjen synes han er naturlig.

– Vi lever i et stadig mer komplekst samfunn, hvor mer og mer lovreguleres. Å manøvrere i dette krever ofte advokatbistand. Men det burde like selvfølgelig gi grunnlag for en markant satsning på juridisk kompetanse i offentlig forvaltning. Fravær av nødvendig juridisk kompetanse gjør at offentlige sektor i for stor grad produserer gale avgjørelser, eller at det er et potensial for gale avgjørelser, som gjør at det er naturlig å benytte seg av advokathjelp.

Han mener digitaliseringsstrategi må ses i sammenheng med satsing på kompetanse.

– Jeg vil advare mot å se på digitalisering isolert. En satsning på digitalisering må komme samtidig med en satsning på kompetanse. Digitalisering uten en kompetansesatsing blir fort kun en forenkling av offentlig sektor.

– Forenkling er veldig bra, men forenkling som står helt alene står veldig ofte i fare for å bli en forsimpning, sier Bromander.

JURIST
FORBUNDET

GRATIS

Deltakelse og opphold
i enkeltrom er gratis.
Reiseutgifter dekkes
etter billigste
reisemåte.

Konflikthåndtering

Kurs for tillitsvalgte

Målgruppe: **Tillitsvalgte i alle sektorer**

Fra: **Onsdag 4. desember 2019 kl. 10.00**
Til: **Torsdag 5. desember 2019 kl. 14.00**
Sted: **Clarion Hotel Bergen Airport**

Kursnummer: **2019683**
Påmeldingsfrist: **22. oktober 2019**

Som tillitsvalgt vil du av og til komme opp i situasjoner hvor medlemmene opplever å være involvert i konflikter og/eller utsatt for trakassering. Hovedmålet med kurset er å bidra til at tillitsvalgte skal bli trygge på å håndtere disse sakene riktig. Kurset vil også gi en grunnleggende innsikt i hva konflikter er og hvordan de eskalerer.

Undervisningen vil legges opp med summe-/refleksjonsoppgaver i plenum og minst ett større gruppearbeid.

På dette kurset lærer du:

- De juridiske spillereglene i konflikter, herunder hvilke aktører som plikter å gjøre hva i disse sakene.
- Hva er konflikter – årsaker og utviklingsforløp, hvorfor er konflikter vanskelige, og hvilke holdninger har vi til konflikter?
- Trakassering, årsaksforhold og uttrykksformer – rettslig plattform.
- Hvordan håndtere harde personkonflikter og trakassering på en måte som både holder over tid og er i samsvar med regelverket.
- Juridiske, menneskelige og økonomiske perspektiver når saken resulterer i at arbeidsforholdet avsluttes for en eller flere involverte.

Kurslederne: Harald Pedersen er advokat og spesialist på arbeidsmiljørett. Ståle Einarsen er professor i arbeids- og organisasjonspsykologi. Han er psykolog med doktorgrad om mobbing i arbeidslivet.

Påmelding: www.juristforbundet.no/tillitsvalgt Spørsmål: kursdeltager@juristforbundet.no | 915 55 268

Eventuelt forfall må meldes snarest mulig og senest to uker før kursstart. I motsatt fall vil det påløpe et gebyr på kr 500,-. Dette gjelder ikke ved sykdom.

Studentene fikk bootcamp i programmering

Juridisk fakultet ved UiO med satsning som eksperimenterer med juss og den digitale verdenen.

Tekst og foto: Tuva Børke Grønning

– Vi brukte en del tid på å tilpasse lovteksten til datakode, og til å finne ut hvordan vi burde håndtere skjønnsbestemmelser, sier Christiane Hunsbedt.

Hun studerer juss ved Universitetet i Oslo og har sammen med medstudent Inge Sandstad Skrondal utarbeidet et program som skal regne ut arv for en bruker uten jusskompetanse.

De to studentene har hatt Lovdata som veileder, og har stått for all koding selv. De har utviklet et program basert på arveloven. Programmet ber om informasjon knyttet til avdøde og gjenlevende slektninger, og gir deretter et begrunnet forslag til hvem som vil arve og hvor mye.

Hvis det er snakk om veldig kompliserte ting som krever skjønn vil brukeren sendes videre til lovtekster eller til en jurist, forklarer studentene.

Skrondal, som selv jobber i et softwaresekselskap ved siden av studiene,

synes det har vært spennende å kombinere de to fagene.

– Det har vært mer samarbeid og mer praktisk enn mange av de andre fagene på jusstudiet. Man lærer på en annen måte, sier han.

– Jeg tror det er en veldig nyttig spesialisering. Som jusstudent får man sjelden mulighet til å samarbeide med studenter fra andre studieretninger. Det burde bli mer tverrfaglig samarbeid, mener Hunsbedt.

Robot regulation

Prosjektet til de to studentene kom til gjennom faget «Retsteknologi: Kunstig intelligens og juss», som er en del av det større prosjektet «Den digitale jurist» – en satsning ved UiOs juridiske fakultet som skal eksperimentere med juss og den digitale verdenen.

– Vi er flinke til å produsere jusstudenter med masse kunnskap, men ikke ferdigheter. Dette får vi jevnlig tilbakemeldinger på fra arbeidsgivere. Ikke at vi skal ha et mål om å produsere ferdige advokatfullmektiger, men vi må fokusere mer på digitale, kliniske, muntlige og skriftlige ferdigheter, sier professor Malcom Langford, som leder prosjektet og nylig vant UiOs utdanningspris.

Fakultetet fikk i fjor 600.000 kroner i finansiering av Diku og startet i

januar med faget «Robot Regulation». Studentene laget blant annet film om juridiske utfordringer med selvkjørende biler, og studentfilmen om sexroboter har allerede cirka 250.000 visninger på Youtube.

I høstsemesteret blir det blant annet Lovlab hvor studentene skal jobbe i klinikker og skrive JOU-er – jusstudenters offentlige utredninger, og Rettslab der de skal forsker med empiriske metoder, forteller Langford.

– Det er mange eksterne som har bestilt rapporter fra både Lovlab og Rettslab. En utredning skal handle om elektriske sparkesykler, en om digitalisering i NAV og en annen om utslipp i Oslo kommune, sier Langford.

– Dessuten skal forskjellige Rettslab-er blant annet se på bruk av maskinlæring innenfor forskjellige rettsområder og forskning til å kartlegge norske borgeres forståelse og opplevelse av jussen rundt deling av nakenbilder, forteller han.

Samarbeid med eksterne

Langford forteller ivrig når han blir spurt om videre planer for prosjektet «den digitale jurist».

– Retsteknologi er et fag som utvikler seg i full fart. Vi ser stadig nyvinninger i krysningen mellom kunstig intelligens og juss, og vi er nødt til å bringe juridisk kompetanse

Inge Sandstad Skrondal og Christiane Hunsbedt.

til feltet – vi kan ikke bare overlate alt til IT-folk, sier han.

Hunsbedt og Skrondal er ikke de eneste studentene som har samarbeidet med eksterne partnere om å utvikle rettsteknologiske verktøy. Andre grupper av studenter har jobbet med DNB, NAV, DIFI, Lawbotics, Domstolsadministrasjon, Simonsen Vogt Wiig, Synch Law, Gyldendal Rettsdata og Norsk regnesentral.

En gruppe, bestående av Fredrik Dreyer og Christina Ytterbøe, har også utviklet en prototype en skriveplattform til domstolsadministrasjonen der nødvendige dokumenter, tekstbehandlingsprogram, rettskilder, skriveassistent og frasebibliotek er integrert i ett sømløst program og der saksdokumenter er mer håndterlig og søkbar.

– En annen viktig side av kurset har vært å lære om bruk av rettsteknologi og å utvikle kritisk tenking rundt

dette. Det kan for eksempel være etiske spørsmål rundt automatisering og automatiske vedtak, sier Langford.

Stor interesse

Både Christiane Hunsbedt og Inge Sandstad Skrondal har fått mersmak og ønsker å velge flere digitale fag fremover. Professor Langford mener den store interessen blant studentene illustrerer behovet for denne typen fag.

– Foreløpig har vi hatt hundre studenter i Robot Regulation og femti studenter i Rettsteknologi, og alle har måttet skrive motivasjonsbrev for å komme med den siste, sier han.

– Digitalferdigheter er litt nytt, og alle de juridiske fakultetene i verden sliter litt med spørsmål om hvordan dette skal gjøres.

Ved UiO får studentene som kommer med en bootcamp i programme-

ring, og i fjor åpnet Senter for læringsbasert læring (CELL) som er ledet av både ansette og studenter. Senteret jobber med innføring av erfaringsbaserte oppgaver som hjelper studenter til å både forstå bedre den juridiske teorien i forskjellige fag og utvikle relevante ferdigheter underveis.

– Målet er å også jobbe med obligatoriske fag her og nylig introdusert vi en obligatorisk prosedyreøvelse i 2. studieår der alle måtte skrive et prosesskriv, prosedere muntlig og engasjere seg i dialog med dommere. Målet er å få alle studenter gjennom et løp hvor de i løpet av studietida må skrive i forskjellige juridiske sjangrer, forhandle og prosedere muntlig i forskjellige fag og utvikle grunnleggende digital og klinisk forståelse, sier Langford, som er også faglig leder i CELL.

Advokat og tidligere statssekretær Ove Vanebo

Vil lære jurister krisehåndtering

Jurister i lederstillinger har kanskje ikke tenkt så mye på hvordan de skal håndtere en krise

Tekst: Tuva Bønke Grønning

Advokat og tidligere FpU-leder og statssekretær Ove André Vanebo mener jurister har mye å lære av kommunikasjonsfolk når det gjelder krisehåndtering.

– Når man leser amerikanske og engelske bøker om krisehåndtering er det utrolig mye hat mot jurister. Som Shakespeare skriver: «The first thing we do, let's kill all the lawyers», på en måte. Selv om det ikke er helt sånn i Norge er det litt illustrerende for hvordan kommunikasjonsfolk forholder seg til jurister.

Det mener Ove André Vanebo, advokat, tidligere statssekretær og fersk forfatter av «Krisehåndboka».

Tiden som leder for FpU og senere som statssekretær har gitt Vanebo mange eksempler å bruke i boka, og han takker også i boka «alle partifeller

som gjennom sin ubehøvlede oppførsel og grenseløse idioti» har gitt ham trening i krisehåndtering.

Vanebo mener det er en del grunnleggende forskjeller mellom jurister og kommunikasjonsfolk, men at de likevel har mye å lære av hverandre.

– De fleste jurister er tradisjonelt sett ganske rasjonelle. Men når krisen kommer og det dreier seg om dem spiller de emosjonelle tingene inn. Man blir seg selv nærmest, og det driver hvordan man håndterer situasjonen, sier han.

// Man må tenke gjennom hvordan man skal få frem ting uten å henge seg opp i snirklete setninger

Mer enn problemløsning

Som advokat må man i større eller mindre grad regne med å håndtere media og presse, men det sitter mange jurister rundt om i landet i ulike lederstillinger som kanskje ikke har

tenkt så mye på hvordan de skal håndtere det hvis krisen kommer, tror Vanebo.

– Jo mer jeg diskuterer med kommunikasjonsfolk, jo mer går det opp for meg at vi jurister kan bli veldig opptatt av selve saken: hva er problemstillingen, og hvordan løser vi dette? sier han, og fortsetter:

– Vi glemmer nok fort å pleie det relasjonelle. Hvis det for eksempel brenner på et hotell, vil en juristtilnærming være å kun fokusere på å slukke så raskt som mulig. Men krisen kommer kanskje etterpå når hotellgjestene ikke følte seg godt nok ivare tatt i situasjonen.

Å håndtere kriser er altså mye mer enn å bare løse selve problemet, og Vanebo tror jurister fort kan glemme å kartlegge aktørene og tenkte gjennom «hvem som kan bli forulempet hvis vi gjør det sånn og sånn.»

– Det blir noe annet enn juridisk metode, sier han.

Juridisk skjønn

Til juristenes forsvar mener Vanebo kommunikasjonsfolk har mye å lære av jurister og at deres analytiske tilnærming bør både forstås og brukes av kommunikasjonsfolk.

Ove Vanebo mener jurister og kommunikasjonsfolk har mye å lære av hverandre (Foto: Peter Hallsteinsen)

– Selv om kommunikasjon kan supplere det juridiske skjønnet i vanskelige saker, er jurister gode på å kartlegge fakta og få oversikt over saken. Kommunikasjonsfolk kaster seg nok mer ut i det der hvor jurister er mer redd for risikoen.

– De fleste jurister er bedre på å analysere ting på å bryte ned sakskomplekset. Hva har skjedd, hvem er involvert, hvem er du, hva er din posisjon og så videre. Jurister er også flinke til å finne ut hvorfor eventuelt denne saken ligner på andre eller skiller seg fra dem.

En annen ting jurister med fordel kan øve på, ifølge Vanebo, er å tenke gjennom språket.

– Journalister er ikke jurister og har i mange tilfeller manglende juridisk forståelse. Det er en utfordring at jurister er opptatt av at alt skal være helt korrekt med alle mulige forhold.

– Man må tenke gjennom hvordan man skal få frem ting uten å henge seg opp i snirklete setninger, sier han.

Vanebo trekker frem et eksempel med seg selv nylig, selv om det riktig-

nok ikke dreide seg om en krise, da han ble oppringt av Nettavisen.

Saken dreide seg om en arbeidsgiver som truet de ansatte med trekk i lønn hvis de ikke ryddet etter seg, og journalisten ville ha en kommentar fra Vanebo om dette var lovlig.

– Jeg laget et skriftlig svar, og viste det til en kommunikasjonsfyr rett før jeg sendte det. Han ga meg streng beskjed om å kutte ned svaret betydelig og skrive det mer forståelig for folk flest.

Politidirektøren om skilledebatten

Ønsker inderlig å beholde politijuristene i politietaten

Politidirektør Benedicte Bjørnland (54) ønsker en ordning hvor kompetanseutvikling innen påtalemessig ledelse og styring av etterforskning bygges over flere år for politiets jurister. Hun er også motstander av å skille politi og påtalemyndighet.

Tekst og foto: Tore Letvik

Bjørnland tiltrådte som politidirektør 1. april i år etter syv år som sjef for Politiets sikkerhetstjeneste (PST). Når Juristens intervjuer henne har hun sittet knapt fem måneder i sjefsstolen i POD. Juristen ber om hennes syn på at landsmøtet i Politijuristene i november i fjor anbefalte et skille av politi og påtalemyndighet.

– Jeg synes det var trist at et slikt vedtak ble fattet. Jeg ønsker inderlig å beholde politijuristene i politietaten og mener at vi har over år vist til gode resultater nettopp fordi vi jobber tett sammen i politifaget og påtalefaget.

Hun mener påtalemyndighetens lederrolle i etterforskning av straffesaker er viktig å ta vare på.

– Jeg har bakgrunn som politijurist i politietaten gjennom mange år

og det å være tett på etterforskningen og å kunne bedrive påtalemessig etterforskningsledelse i praksis er noe jeg erfarte som givende og bidro til å styrke kvaliteten av etterforskningen, sier Bjørnland

Hun mener påtalejuristene har mulighet til å være mer hands-on når det gjelder å ta lederrollen i straffesaker.

– Det ligger jo i påtaleinstruks og straffeprosesslov at det er en påtalestyrt prosess. Og det er jo et mulighetsrom som juristene må ta, samtidig som det er forventet at de tar det. Det betyr ikke at det ikke skal skje i tett og god samordning med det politifaglige etterforskningsarbeidet, men det mener jeg vi har god og lang tradisjon for å få til i fellesskap.

– Mener du det trengs mer politifaglig kompetanse blant påtalejurister på dette området?

– Det behøves systematisk arbeid over tid når det gjelder å bygge kompetanse, også innenfor påtalemessig ledelse og styring av etterforskning. I min tid som politidirektør håper jeg vi får på plass en løsning på dette som strekker seg litt lenger ut i tid enn ett års komprimert kursing slik det er i dag, og hvor man kan greie å pare kompetanseheving med praktisk erfaring.

– Uten at dette er ferdig utmeislet, så kan jeg si at jeg ønsker å se på løs-

ninger som å få på plass et fagløp som går over noen år og som er studiepoeng-basert på, for eksempel, Politihøgskolen.

Masterkravet

– Politijuristene reagerte også på at stillingen som politimester i Oslo ble lyst ut uten å stille krav om høyere utdanning på masternivå eller særskilt krav om master i rettsvitenskap.

Har du noe syn på om det i politimesterstillinger bør være naturlig å stille krav til juridisk utdanning og kompetanse?

– Det er en ønsket kompetanse, men jeg ønsker ikke å utelukke at det kan komme andre særskilt kvalifiserte kandidater som ikke har master i rettsvitenskap. Det som sto i den aktuelle utlysningsteksten var at det var ønskelig med høyere utdanning, fortrinnsvis på masternivå. Men jeg utelukket ikke søkere uten master, dersom de hadde lang og relevant erfaring å vise til som gjorde at de kunne bekle en slik stilling. En juridisk embetseksamen er ikke noe sesam sesam for å kunne lede et stort politidistrikt. Det er en ønsket kompetanse, men ikke en avgjørende kompetanse.

Landsmøtet til Politijuristene vedtok i november i fjor å anbefale et skille av politi og påtalemyndighet og ba styret i Politijuristene om å jobbe for at

En juridisk embets- eksamen er ikke noe sesam sesam for å kunne lede et stort politidistrikt

spørsmålet om et slikt skille snarest skal utredes i form av en offentlig utredning med et bredt sammensatt utvalg.

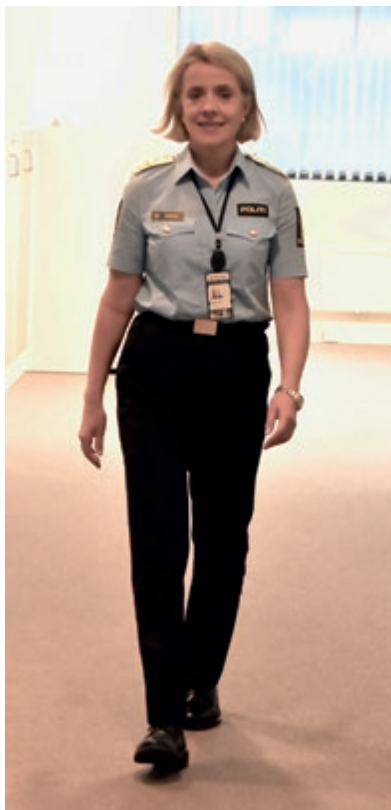
– Har du noe syn på et mulig skille mellom politi og påtalemyndighet?

– Når det gjelder vedtaket om å skille politi og påtalemyndighet, så synes jeg det var et trist vedtak. Jeg ønsker inderlig å beholde politijuristene i politietaten og mener at vi har over år vist til gode resultater nettopp fordi vi jobber tett sammen politifag og påtalefaget. Og det å ha påtalefaget tett på en straffesak helt i initialfasen – det er en styrke. Så er vel dette et symptom på at man ikke har følt seg sett og ivaretatt tror jeg. Men det er jo ikke noe som ikke kan la seg reparere.

Reformen

– Det har kommet mye kritikk mot reformen, både i form av underskriftskampanjer fra misfornøyde ordførere rundt om i landet, men også i form av at åtte av ti politiansatte mener politireformen ikke gir et bedre politi. Har du tro på at du vil være den politidirektøren som i løpet av din tid som sjef vil oppleve at resultatene kommer og at kritikken stilner, eller er du forberedt på seks år med elefanthud for å «stå den av», som de sier nordpå?

– Jeg tror aldri kritikken kommer til å stilne helt. Det ligger i naturen til politiet, som samfunnets sivile maktorgan, at vi alltid vil være utsatt for en eller annen kritikk. Forhåpentligvis ikke veldig alvorlig, men at det vil oppstå situasjoner der ikke publikum er helt fornøyd tror jeg vi kommer til å møte i fremtiden også. Jeg håper imidlertid at, den dagen jeg tusler ut herfra og gir stafettpinnen videre, at jeg og de ansatte her har bragt politietaten et stykke videre, sier Bjørnland som tilføyer:

– Til det med elefant hud, så vil jeg jo si at jeg ikke er usårbar. Men jeg er vel en voksen dame på 54 år som har vært ute en vinternatt før, og da vet man jo gjennom erfaring at ting har en tendens til å gå over. Heldigvis, sier POD-direktøren.

– Hvordan ønsker du at hverdagen for jurister i POD og politiet skal være under din ledelse?

– Meningsfylt, givende og arbeidsomt.

– Du har jo hatt noen måneder nå til å se, om i hvert fall det siste – arbeidsomt – stemmer?

– Jeg tror jo det treffer. Også skal det selvfølgelig ikke være utmattende. Jeg håper at vi også for juristene i politietaten skal klare å ta vare på helse, miljø og sikkerhet.

Overgangen fra PST

– Ser du for deg noen endringer i organiseringen, antall, eller anvendel-

sen av juristene innad i POD, eller ute i distriktene, i tiden som kommer?

– Det er for tidlig å si. Jeg har vært få måneder i jobben som politidirektør. Jeg håper at vi systematisk kan jobbe med kompetanseutvikling, særlig for påtalejuristene ute i politidistriktene, men også for jurister som stiller med forvaltning og sivil rettspleie, personvern, sikkerhetslov også andre typer juridiske fagoppgaver som også treffer politietaten.

– Hva var den største overgangen fra PST-sjef til POD-sjef?

– PST har en betraktelig smalere og spissere portefølje. Politietaten spenner videre. Det er en større oppgaveportefølje i POD.

– Er det stor forskjell i arbeidshverdagen?

– Jeg vil si at jeg fikk bedre tid til å fordype meg faglig i PST. Fordi det er vel kanskje et tyngre, faglig stilling – og mens det her i POD er mye som skjer hele tiden. Så den faglige fordypningen nå – den skjer på kveldstid – på nattbordet.

– Men du slipper ikke helt unna Krekar her heller?

– Det får heldigvis andre beskjeflige seg med, svarer POD-sjefen. Som i sommer klarte å få en drøy ukes ferie i Spania, vekk fra roret i POD.

– De dagene tilbragte jeg sammen med min mann og en av våre voksne døtre og noen venner i en liten by som heter Cadaqués helt nord i Spania på Costa Brava-kysten. Det var veldig fint – vi gikk lange turer på noen av Grand Randonee-kyststiene som omslutter den lille kystbyen. Fikk ladet opp batteriene og hadde to uker ferie igjen når jeg kom hjem til Norge. De to ukene gikk imidlertid mer eller mindre til for å forberede meg til Arendalsuka. Jeg skulle delta i mange debatter, og det mye lesning. Nyttig og viktig, men likevel slitsomt, så for neste år vet jeg at jeg ikke skal ha ferie rett opp til Arendalsuka. Da tar jeg en uke på jobb først!

JURIST
FORBUNDET

Juristdagen

§
**SPØR MEG,
JEG ER JURIST!**

Bli med på Juristdagen – årets store dugnad

Lørdag 14. september 2019 fra klokken 11 til 14 står engasjerte jurister og advokater på stands i mange byer for å svare på juridiske spørsmål.

Følgende byer deltar hittil på Juristdagen 2019:

Alta	Harstad	Oslo	Tromsø
Asker	Hol	Overhalla	Trondheim
Bodø	Kongsberg	Porsgrunn	Tønsberg
Fredrikstad	Larvik	Sandefjord	Verdal
Gjøvik	Lillestrøm	Sandnes	
Hamar	Molde	Sortland	

**Vil du stå
på stand?**

Send en e-post til:
[juristdagen@
juristforbundet.no](mailto:juristdagen@juristforbundet.no)

Les mer på www.juristforbundet.no/juristdagen

Dommeren som ble krimforfatter

Skriver krimbøker med musikk på øret.

Tekst: Tore Letvik

Om dagen er Espen Skjerven tingrettsdommer i Jæren tingrett. Om kvelden, grytidlig om morgenen og i helgene er han krimforfatter.

Med inspirasjon og kunnskap fra sin mangeårige juristkarriere, har han nå skrevet boken «Slakt».

Etter fullendte arbeidsdager i retten og i tinghuset, mens mørket senker seg ute, kaster Skjerven seg over tastaturet og skaper en fiktiv verden for leserne, hvor politibetjenten Tom Grayston løser krimgåter og hamler opp med kriminelle. Ifølge forlaget Pitches beskrivelse av boken er «Slakt» første bok i en planlagt krimserie om politibetjent Grayston.

– *Hva inspirerte deg, som dommer, til å begynne som krimforfatter?*

– Som veldig mange andre der ute har jeg drømt om å skrive bøker. Drømmen ble skapt over flere år, men det var etter at jeg ble dommer i 2013 at jeg bestemte meg for å prøve å realisere den. Det handler mye om modenhet og «timing» i livet. Som dommer kommer man tett på sam-

funnet. Det inspirerer og bidrar til refleksjoner over livet.

– Jeg har også arbeidet som politiadvokat i Økokrim og Kripos og som forretningsadvokat, også den tiden har betydd mye. Hvem man er i dag, og hva som har inspirert, er en sum av veldig mye. At krim ble sjangeren, var i alle fall selvsagt, selv om jeg lenge grublet på å prøve meg som barnebokforfatter.

– **Umulig å ikke la seg påvirke**

– *Er hendelser du har opplevd som tingrettsdommer i rettssalen, eller i dine tidligere stillinger i Økokrim og Kripos, å finne i handlingen i boken, eller er det hundre prosent fiksjon?*

– Boken er hundre prosent fiksjon, men det er umulig å ikke la seg påvirke og inspirere av omgivelsene, også av saker som er omhandlet i media. Jeg har ønsket at fortellingen skal være virkelighetsnær, men ingen trenger å være bekymret for om de har vært rollefigurer.

– Jeg tror forresten leserne vil lese boken ulikt, med egne assosiasjoner om livet og mennesker de har møtt, eller saker de har hatt. Man relaterer gjerne beskrivelser av mennesker og steder til selvopplevde ting.

– *Du har lang erfaring som dommer, har dette gjort det enklere for deg å skrive boken, hvor jo handlingen tidvis foregår i rettssalen?*

– Ja, jeg trenger for eksempel ikke å spørre andre om hva som foregår i og rundt en rettssak, eller hvordan en etterforskning foregår i alminnelighet. Boken berører likevel mange fagfelt, og det er umulig å kunne alt. Jeg har derfor rådført meg med etterforskere, psykologer, påtalejurister, leger, en datatekniker og en patolog for å kunne gi nokså realistiske skildringer.

Vilje og standhaftighet

– *Har du noe mål, eller ønske, med boken utover å underholde leseren?*

– Mediebildet er fragmentert og hendelsesstyrt. Jeg tror det er veldig mange der ute som ikke aner hva som foregår i en rettssak, eller hvilke utfordringer politiet står overfor i noen sakstyper. Jeg håper leserne får en positiv opplevelse av boken, at de syns den er interessant, i tillegg til å være spennende.

– Jeg har laget et scenario jeg håper er tankevekkende. Om leseren ønsker, kan han eller hun stille seg spørsmålet om dette kunne ha skjedd i virkeligheten, og om samfunnet gjør nok for å forhindre at det skjer. Men først og fremst er «Slakt» en politikrim med høyt spenningsnivå.

– *Kan du beskrive hvordan du har klart å få tiden til å strekke til?*

– Det handler om vilje og standhaftighet, og om å rydde plass ved

Tingrettsdommer Espen Skjerven er forfatter på fritiden. Nå har han debutert som krimforfatter (Foto: Tommy Ellingsen)

siden av familie og andre fritidsaktiviteter. Jeg er blant mange dommere som jobber fulle uker og vel så det. En lang dag i rettsalen tar også på.

– Jeg skriver om kveldene og om morgenen og ettermiddager i helgene. Turer med hunden skaper også rom for å pønske ut plottet. Mange tenker kanskje at prosjektet er et stort ork. Ja, det er slitsomt til tider, særlig terpingen, men skriveingen gir også energi.

– Har du noe favorittsted å befinne deg, hvor forfatteren i deg er på sitt mest kreative, eller føler du at du skriver like godt uansett hvor du er?

– Jeg skriver like godt uansett hvor jeg er, heldigvis. Men jeg må ha musikk på øret. Bose hodetelefoner er

min aller beste investering, i tillegg til datamaskinen da.

– Like vanskelig som å bli popstjerne

– *Har du fått noen tilbakemeldinger fra kollegaer eller andre innen jusmiljøet på at du, som dommer, nå også har blitt krimforfatter?*

– Jeg har bare opplevd positiv interesse, men jeg tror heller ikke skeptikerne ville sagt det direkte. Jeg er opptatt av at vi ikke definerer hverandre bare ut fra hva vi jobber med. Livet består av så mye mer, og av tilfældigheter.

– Det er et tøft valg å stikke hodet frem som jeg gjør nå, og jeg ser ikke bort i fra at janteloven eksisterer.

Krimmarkedet er vanvittig trangt og kommersielt drevet. Det gjelder å være synlig og ha troen. Men aller viktigst er det å ha det gøy.

– *Hvordan ser du for deg at fremtiden blir? Legger du dommerkappen på hyllen dersom boken din nå blir en bestselger?*

– Å bli en suksessrik forfatter er kanskje like vanskelig som å bli en popstjerne. Det er mange nåloyer. Å få forlagskontrakt, bli utgitt, bli lest, bli utstilt i en bokhandel, få anmeldelse i blader og aviser, og ikke minst at boken blir solgt og likt av mange.

– Jeg tar en dag om gangen. Akkurat nå gjør jeg det jeg trives best med. Å være dommer og skrive bok.

Sterk økning i sakskostnader i Høyesterett

På 10 år har omsetningen i totalmarkedet for advokat-tjenester økt fra 9,5 til 16,8 milliarder kroner. I samme periode har advokatenes salærkrav i sivile saker for Høyesterett gått kraftig til værs.

Tekst: Tore Letvik

Det fremgår i en artikkel i Lov og Rett, skrevet av høyesterettsdommer Clement Endresen og utreder i Høyesterett, Gjermund Aasbrenn. De to har analysert utviklingen i sakskostnader i sivile saker i Høyesterett.

Analysen viser at tilkjente salærutbetalinger til advokatene i ti-årsperioden 2007-2017 økte med hele 126 prosent i saker som ble avgjort av Høyesterett i avdeling og forsterket rett. Dersom advokatene hadde fått innfridd alt hva de krevde i salærer ville økningen vært på 135 prosent, ifølge analysen.

Som på de fleste områder i samfunnet har prisene økt også på advokattjenester i løpet av det aktuelle tiåret. I undersøkelsen benytter Endresen og Aasbrenn blant annet Advokatforeningens årlige bransjeundersøkelser for å se på prisutviklingen.

Bransjeundersøkelsen for 2007 viste en gjennomsnittlig utfakturert timepris på 1100 kroner uten moms. I bransjeundersøkelsen som omfattet 2017 var det tilsvarende tallet 1673 kroner. I sin artikkel skriver Endresen og Aasbrenns følgende:

«Bransjeundersøkelsene tegner ellers et bilde av en næring i sterk vekst. I 2007 var omsetningen i totalmarkedet for advokattjenester 9,462 milliarder kroner. Det tilsvarende tallet for 2017 var 16,8 milliarder kroner. Veksten har vært klart sterkest i de største virksomhetene. En betydelig del av advokatene som prosederer for Høyesterett, kommer fra nettopp

disse firmaene. Det kan være grunn til å tro at de timeprisene som benyttes ved prosedyre i Høyesterett, har økt mer enn gjennomsnittsprisen for advokattjenester. Vi har ikke gjort noen systematisk undersøkelse av dette», heter det blant annet i artikkelen.

De understreker imidlertid at det ikke har vært et formål å måle utviklingen eksakt.

«Når undersøkelsene ses i sammenheng, er det like fullt vanskelig ikke å legge til grunn at nivået på tilkjente sakskostnader i Høyesterett har økt betydelig de senere årene, særlig fra 2007», skriver artikkelforfatterne.

– Må gjøre bredere vurdering

De drøfter mulige forklaringer – som at sakene i Høyesterett er blitt mer komplekse, særlig fordi innslaget av internasjonale rettskilder har økt. Men skriver at:

«Vi kan imidlertid ikke se at tendensen mot mer komplekse saker kan forklare mer enn en liten del av økningen i nivået på tilkjente sakskostnader(...) noen vesentlig del av kostnadsutviklingen kan ikke forklares med dette.»

Når det gjelder det at Høyesterett i større grad har vektlagt å være en prejudikatdomstol, mener artikkelforfatterne at heller ikke det kan forklare mer enn en liten del av økningen. I artikkelen vender de igjen blikket på advokatkostnadene.

«Til tross for at domstolene ved overgangen til tvisteloven ble pålagt å

bidra til å holde kostnadene på et forsvarelig nivå, er det uklart hvor fritt domstolene står i vurderingen av hva som skal anses som «nødvendige» kostnader. Selv om det bare er nødvendige kostnader som skal erstattes, må utgangspunktet være hva parten må betale for å oppnå adekvat bistand, ikke hva man måtte mene at prisen burde ha vært. Samtidig må det være klart nok at domstolene må gjøre en vesentlig bredere vurdering av hva som er markedsmessig pris, enn å konstatere at den timesatsen som kreves, samsvarer med det enkelte firmaer krever i salær», heter det i artikkelen som fortsetter:

«Det er ikke til å komme unna at fastsettelse av erstatning for sakskostnader beror på et skjønn. Det utelukker imidlertid ikke at det etableres prosedyrer som sikrer et bedre grunnlag for skønnsutøvelsen, og som kanskje også kan gi mer enhetlig praksis.»

Ramme for totalkravet

Artikkelforfatterne påpeker at det i dag er lagt opp til at retten tar utgangspunkt i den inngitte sakskostnadsoppgaven – og mener at en slik tilnærming alene ikke vil være tilstrekkelig for at domstolene skal kunne kontrollere kostnadsnivået i tråd med lovgivers signaler.

«Et naturlig korrektiv kan være å ta utgangspunkt i hvilken timepris et rimelig antall alminnelig dyktige advokater innenfor saksfeltet ville vært villig til å ta på seg prosessoppgaven for. Deretter må man vurdere sakens betydning. Spørsmålet blir da hvor mange timer saken kan forsvare. En slik tilnærming ville ikke avskjære en høyere timepris, men ville utgjøre en ramme for totalkravet», skriver de blant annet i artikkelen som redegjør for relevant bakgrunnsmateriale og hovedtrekkene i tiltak som Høyesterett nylig iverksatte for å sikre bedre grunnlag for utmåling av erstatning for sakskostnader.

– Norge har godt etablert romforskning, og planer om å bygge ut

Det gjør romrett til et veldig aktuelt juridisk tema

Professor Alla Pozdnakova ved UiO vil etablere juridisk forskning på verdensrommet.

Tekst: Tuva Bønke Grønning

– I Norge har vi godt etablert romforskning, og det foreligger planer om å bygge ut for å skyte opp satellitter. Det gjør romrett til et veldig aktuelt tema, sier professor Alla Pozdnakova.

Hun leder forskergruppen Folkerett og internasjonal styring og jobber sammen med flere andre jusforskere med å utvikle en norsk romlov. Nå vil hun også gjøre romrett til et satsningsområde ved UiO.

– Jeg fikk ideen i forbindelse med utarbeidelsen av ny romlov. Bruk av verdensrommet og rombaserte tjenester er svært viktig for vårt samfunn, sier hun.

– Romsektoren har forandret seg mye de siste ti årene. Det har blant annet kommet mange private aktører på banen, og det er som sagt planer om å skyte opp satellitter fra Norge.

Europas eldste romlov

Pozdnakova vil bruke sin kompetanse i havrett og folkerett og forteller at hun ønsker å bidra til at Norge bidrar som en ansvarlig aktør på romfeltet.

– Romrett er nytt for Norge i den forstand at vi av en eller annen grunn ikke har etablert noen juridisk forskning på området, til tross for at vi har Europas eldste romlov, sier hun.

Og det er ikke mangel på problemstillinger å ta tak i. Pozdnakova peker på at det er snakk om et retts-tema som retter seg mot en komplisert sektor som er sammensatt av forskjellige aktører og produkter, med varierte juridiske problemstillinger.

Selv har hun tidligere jobbet mest med havrett og folkerett, og ser mange paralleller til havrett.

– Det er blant annet virksomhet som skjer langt utenfor enkelte lands grenser der det er svært viktig at aktørene opptre ansvarlig, påpeker hun, og fortsetter:

– Men i motsetning til havrett har vi ikke internasjonalt anerkjente juridiske grenser mellom luftrommet og verdensrommet. Effektive rombaserte tjenester er helt avgjørende for en trygg og bærekraftig bruk av fjerne havområder, som for eksempel arktiske farvann.

Juridisk romforskning

Videre peker Pozdnakova på at forvaltningsrett er sentralt, blant annet for at godkjenninger av romaktiviteter skal skje på riktig måte.

– Folkeretten er streng med tanke på statenes ansvar og krav til offentlige godkjenninger av romaktiviteter. Forsikringsrett og kontraktsrett mellom private aktører på romfeltet er også et viktig tema, sier hun.

– Folkeretten og offentlig rett løser ikke alle spørsmål, og kontraktene inngått av aktører i romsektoren er praktisk viktige for å regulere juridiske forhold og ansvaret private imellom.

Målet med romprosjektet er å etablere juridisk forskning som kan hjelpe fremtidens romjurister å løse problemer som oppstår.

– Dette er et veldig grenseoverskridende og internasjonalt tema og en veldig spennende, strategisk og økonomisk viktig sektor, sier professoren.

Sett rettssikkerhet på kommunekartet!

I den daglige strømmen av nyheter la jeg i vår særlig merke til en sak om den lille kommunen Vestvågøy i Lofoten. Lokalavisen Lofot-Tidende meldte til sine lesere at man omsider har fått på plass en forsvarlig bemanning i kommunens enhet for byggesaker. Kommunen med om lag 11 000 innbyggere har nemlig ansatt ikke bare én, men to jurister. Begge ansettelsene er slått opp i lokalavisen og med en flott presentasjon av de nyansatte juristene.

For Juristforbundet er jo dette en gladsak. Den fremsnakker juristenes rolle og kjærkomne kompetanse i en

relativt liten kommune. Den synliggjør også kommunenes behov for, og mulighet til, målrettet rekruttering av nødvendig kompetanse for å ivareta innbyggernes interesser på en god og forsvarlig måte. Saken viser hvordan en kommune velger å ta grep for å gi tjenester i tråd med innbyggernes forventninger. Det er bra!

Juristforbundet har i mange år vært opptatt av og satt fokus på rettssikkerhet i kommunene. Vi vet at et stort mindretall av norske kommuner mangler jurister i egen forvaltning. Dette gjelder i særlig grad de mindre kommunene. En fersk forskningsrapport fra NIVI viser dessuten at mange kommuner selv opplever at de mangler tilstrekkelig juridisk kompetanse. Dette er bekymringsverdig.

Kommunene skal forvalte sine innbyggeres interesser og rettigheter på en rekke velferdsområder av stor betydning i den enkeltes liv, det være seg sosiale tjenester, barnevern eller barns rett til spesialpedagogisk hjelp. Kommunene vil derfor være avhengig av at innbyggerne har tillit til at de vedtak som fattes er rett.

Kompetanse om regler, regelavendelse og forvaltningsrettslige prinsipper vil langt på vei være en nøkkel for ivaretagelse av den enkeltes rettssikkerhet. Det må forventes at jurister og deres kompetanse er en del av den kjernekompetansen kommunene forvalter og har tilgang til.

Under Arendalsuka etterlyste Juristforbundets president Håvard Holm større fokus på rettssikkerhet i den pågående valgkampen. Dette er et viktig innspill, ikke minst med tanke på at det i dag er opp til den enkelte kommune hvilken kompetanse man setter til å ivareta oppgavene som krever juridisk saksbehandling. På andre fagområder, f.eks. innenfor kommunenes ansvar for helse og omsorg, er det satt krav om minimumskompetanse.

Det er altså kommunene selv som må gjøre noen valg og prioriteringer. De må kunne forsikre sine innbyggere om at deres rettssikkerhet ligger som en viktig forutsetning. Å etterspørre kommunenes prioritering og premisser for rettssikkerhet er derfor helt på sin plass.

Det er ingenting som tilsier at små kommuner har mindre kompliserte juridiske oppgaver enn større kommuner. Med tanke på utfordringer omkring habilitet og krav om likebehandling, kan man heller tenke seg tvert imot. Rettssikkerhet for den enkelte ligger som en grunnverdi i samfunnet vårt og kan ikke være avhengig av hvor man er bosatt i landet. Rettssikkerhet må derfor settes på kartet – kommunekartet!

*Katrine Bratteberg,
visepresident i Juristforbundet*

Gøril Bjerkan

Det offentligrettslige erstatningsansvar – virkeområde og ansvarsnorm

Hva er egentlig offentlig virksomhet – og hva innebærer det for erstatningsansvaret?

Avhandlingens tema er det offentlig-rettslige erstatningsansvaret. Det er det offentliges plikt til å yte erstatning dersom feil ved offentlig virksomhet påfører noen et økonomisk tap. Feil kan være at en advokatbevilling urettmessig er fratatt noen eller at noen har fått tillatelse til å bygge i et område hvor det viser seg å være høyere risiko for ras og skred enn antatt. Advokaten taper inntekter når han ikke får praktisere som advokat og husets verdi vil reduseres som følge av at området er rasfarlig.

Rettslig utgangspunkt

Erstatningsansvaret for offentlig virksomhet reguleres av det alminnelige arbeidsgiveransvaret i skadeserstatningsloven § 2-1, og det er et vilkår at arbeidstaker har vært uaktsom i sin utførelse av arbeidet. Selv om lovreguleringen er lik for offentlige og private arbeidsgivere, regnes det offentlig-rettslige erstatningsansvaret tradisjonelt som et spesialelne i erstatningsretten. Historisk har spørsmålet om ansvarsgrunnlaget er uaktsomhet eller objektivt for feil ved myndighetsutøvelse vært mye drøftet i juridisk teori. Det har også vært heftig diskutert hvorvidt ansvarsgrunnlaget for offentlig servicevirksomhet er mildere, det vil si at det aksepteres mer feil for det offentlige kommer i ansvar.

Avhandlingens perspektiv – hva er offentlig virksomhet

Avhandlingen tar som utgangspunkt at særskilte ansvarsregler for det offentlige må være begrunnet i særskilte egenskaper ved offentlig virksomhet. Dette er avhandlingens valgte perspektiv. Perspektivet kan til dels forankres i forarbeidene til skadeserstatningsloven. Ekte offentlig virksomhet benevnes offentlig kjernevirksomhet og avgrenses mot privatøkon-

misk virksomhet. Offentlig kjernevirksomhet er slik virksomhet i et samfunn som bare det offentlige påtar seg å gjøre. Det er virksomhet som løser oppgaver som ikke ivaretas av markedet, privatsfæren eller sivilsamfunnet. Det er virksomhet som påvirker samfunnets inntektsfordeling og innbyggernes tilgang til fellesgoder, som regulerer eksterne virkninger og markeder med ufullkommen konkurranse.

Former for offentlig kjernevirksomhet

Offentlig virksomhet kan dermed inndelles i virksomhet som er tjenesteytende overfor skadelidte, virksomhet som er myndighetsutøvelse overfor skadelidte eller en kombinasjon. Avhandlingen drøfter hva som er myndighetsutøvelse i erstatningsrettslig forstand. Det er virksomhet som gjør et materielt inngrep overfor skadelidte. Eksempler er inndragning av advokatbevilling, forbud mot å bygge på egen eiendom, plikt til å motta undervisning, tvangsmessig vask på sykehjem eller tilbakeholdelse i psykisk helsevern. Et vedtak som innvilger borgeren en omsøkt tillatelse eller tildeler ham et gode er imidlertid ikke myndighetsutøvelse i erstatningsrettslig forstand, selv om det er vedtak etter forvaltningsloven. Eksempler er tillatelse til å bygge i rasutsatt område eller tillatelse til import av fiskeyngel.

Samfunnsutvikling

Mye av offentlig virksomhet som er tjenesteytende kan – og er – i dag ofte produsert av private. Det vil si at tjenestene ikke lenger produseres i et offentlig rettssubjekt, men i et privat rettssubjekt på oppdrag fra det offentlige. Det offentlige betaler fremdeles for tjenesten og bestemmer dens innhold og kvalitet og hvem som skal få nytte godt av den. Eksempler er helse- og omsorgstjenester, barnevern og barnehager. Det egentlig offentlige ved tjenesteytende virksomhet kan derfor være begrenset til å forsyne tjenesten til borgerne. Denne utviklingen reiser spørsmål

om ansvarsvurderingen for slik virksomhet bør knyttes til innholdet i forsyningsansvaret og ikke arbeidstakerens adferd.

Avhandlingens funn

I avhandlingen analyseres rettspraksis med hensyn på hvordan arten av den offentlige virksomhet – om den er tjenesteytende eller myndighetsutøvelse overfor skadelidte – har påvirket ansvarsnormen som retten har lagt til grunn. Analysen viser at for feil ved offentlig virksomhet som er myndighetsutøvelse er ansvaret strengt – men ikke objektivt – og avhenger av arten av inngrepet, hvordan det rammer og hvor tyngende det er for skadelidte.

For offentlig virksomhet som er rent tjenesteytende overfor skadelidte er retten mer tilbakeholden med å pålegge ansvar for det offentlige. Dette utgangspunkt modifiseres dersom tjenesten er pliktig å benytte, som for eksempel grunnskoleopplæring, eller dersom skadelidte er spesielt sårbar og avhengig av den offentlige tjenesten.

Bidrag

Avhandlingens bidrag er å hente frem betegnelsen «offentlig virksomhet av offentlig karakter» fra forarbeidene til skadeserstatningsloven. Dette perspektivet rendyrkes ved å presisere innholdet i offentlig kjernevirksomhet, som kategoriseres i enten myndighetsutøvelse i erstatningsrettslig forstand eller offentlig servicevirksomhet. Ambisjonen er at denne presisering og re-systematisering har bidratt til at rettspraksis om det offentliges ansvar for sin offentlige virksomhet kan fremstilles som mer internt konsistent.

Siv.øk. NHH, cand oecon og cand jur. Gøril Bjerkan ved Institutt for privatrett forsvarte sin avhandling for graden Ph.d: «Det offentligrettslige erstatningsansvar – virkeområde og ansvarsnorm. Basert på en presisering av offentlig servicevirksomhet og myndighetsutøvelse» 22. jan. 2019.

Helene Dorans
advokat

Lagring av skriftlige advarsler

Advarsel er et virkemiddel arbeidsgiver har for å korrigere uønsket adferd fra en arbeidstaker som opptrer i strid med arbeidsavtalen eller arbeidsgivers interesser. En problemstilling Juristforbundets advokatkontor ofte møter i denne sammenheng er hvor lenge arbeidsgiver kan lagre advarsler i den ansattes personalmappe.

Ved ordensstraff fastslår statsansatteloven § 25 at disse kan lagres i den ansattes personalmappe i inntil fem år. Det foreligger imidlertid ingen tilsvarende lovbestemmelse i arbeidsmiljøloven eller statsansatteloven for hvor lenge advarsler kan lagres. Spørsmålet må derfor vurderes etter de generelle reglene om sletting etter personopplysningsloven og GDPR. Fra forarbeidene til loven, Prop. 94 L (2016-2017) side 163 fremgår det at:

«Lagring av skriftlige advarsel innenfor rammen av arbeidsgivers styringsrett, skal fremdeles vurderes etter personopplysningsloven. For slike advarsler kreves at det foretas en konkret vurdering av hvor lenge det er nødvendig å lagre opplysningene for å gjennomføre formålet med registreringen av opplysningene».

Arbeidsgivers behandlingsgrunnlag for å lagre advarselen

Som det fremgår av forarbeidene må lagringstiden blant annet vurderes opp mot formålet med lagringen. Etter personvernforordningen artikkel 8 må arbeidsgiver ha et lovlig behandlingsgrunnlag for å lagre en advarsel i den ansattes personalmappe. Formålet med behandlingen av de aktuelle opplysningene, samt hva som er det rettslige grunnlaget for innhenting, er sentrale momenter arbeidsgiver må vurdere når opplysninger om advarsler skal lagres.

Behandlingsgrunnlaget vil i de fleste tilfeller være GDPR artikkel 6 bokstav f. Denne fastslår at personopplysninger kan lagres etter en konkret interessevurdering mellom den registrerte (arbeidstakeren) og arbeidsgiverens behov. Sett fra et arbeidsgiverperspektiv er det forståelig at de ønsker å lagre advarsler i den ansattes personalmappe. Informasjon om at en ansatt er gitt en advarsel kan ha relevans i forhold til senere personalmessige følger/arbeidsmessige konsekvenser. Således vil lagring av advarsler i den ansattes personalmappe være en opplysning som arbeidsgiver raskt vil vurdere at de har en berettiget interesse av å lagre. Dette finner man også støtte for i forarbeidene til personopplysningsloven 2018, Prop. 56 LS (2017-2018) side 32. Arbeidsgiver plikter, før hver lagring, å foreta en konkret vurdering av om vilkårene for lagring er oppfylt.

I statlig sektor er det inngått særavtale mellom Staten v/kommunal og moderniseringsdepartementet og hovedsammenslutningene om behandling av personopplysninger i lønns- og personalregistre. Av denne avtalen følger det at personopplysninger om ansatte kan behandles, forutsatt at det er nødvendig for å oppfylle arbeidsavtalen og/eller nødvendig for å ivareta en berettiget interesse, jf. Statens personalhåndbok 2018 punkt 9.13.1. Interessevurderingen er her sentral.

Hensynet til arbeidstakeren skal vektlegges og må vurderes konkret av arbeidsgiver for personopplysninger om ansatte lagres. Arbeidsgiver har heller ikke anledning til å lagre flere opplysninger om den ansatte enn det som er «nødvendig for formålene de behandles for», jf. artikkel 5 nr. 1 bokstav c.

Retten til å kreve sletting

Den registrertes rettigheter står sentralt i den nye personopplysningsloven og GDPR. Retten til å kreve personopplysninger slettet fremgår av GDPR artikkel 17. Etter denne bestemmelsen kan en arbeidstaker kreve personopplysningene slettet, forutsatt at person-

i personalmappen

opplysningene ikke lenger er nødvendig for formålet de ble samlet inn eller behandlet for (bokstav a), eller det ikke lenger finnes tungtveiende grunner til behandlingen (bokstav c).

Arbeidstaker som ønsker å få advarsler slettet fra personalmappen må fremsette krav om dette til arbeidsgiver. Kravet bør begrunnes. Arbeidsgiver har bevisbyrden for at fortsatt lagring er nødvendig, og må kunne påvise konkrete og reelle forhold som tilsier at det foreligger «tvingende berettigede grunner» til at lagring fremdeles er nødvendig. Vurderingstemaet blir arbeidsgivers behov for fortsatt lagring, sett opp mot arbeidstakerens interesse i å få opplysningene slettet.

Personopplysningsnemnda har fattet flere vedtak, blant annet PVN-2018-11 og PVN-2018-15 vedrørende sletting av personopplysninger i personalmappe. I PVN-2018-11 hadde arbeidstakeren mottatt en tilrettevisning i 2011 etter å ha kommet med «utilbørlige uttalelser» om virksomhetens tillitsvalgte. Han mottok også en tilrettevisning i 2015 etter å ha sendt en tekstmelding med et innhold arbeidsgiver vurderte som «uakseptabelt og utilbørlig». Arbeidstakeren ba i 2016 arbeidsgiver om å slette advarslene fra hans personalmappe da han opplevde dette som svært belastende. Arbeidsgiver motsatte seg dette og viste på sin side til risikoen for gjentakelse, behov for dokumentasjon i en eventuell personalsak, samt at fortsatt lagring kunne ha en viss preventiv effekt. Spørsmålet for personopplysningsnemnda var om arbeidsgiver hadde en tvingende berettiget interesse i fortsatt å lagre de skriftlige advarslene flere år etter de ble gitt, og om opplysningene fremdeles var nødvendige for formålende de ble behandlet for.

Nemnda viste til at alvorlighetsgraden av de aktuelle hendelsene som hadde resultert i advarslene samt etterfølgende adferd og arbeidsprestasjoner, var sentrale momenter ved vurderingen av om advarselen skulle slettes. Det ble blant annet vektlagt at arbeidstakeren hadde tatt advarslene alvorlig, ved at han hadde sendt en skriftlig unnskyldning til den tekstmeldingen omhandlet. Det hadde ikke vært noen ytterligere episoder. Klagerens nærmeste leder var fornøyd med den jobben vedkommende utførte. Nemnda viste videre til at arbeidstakeren opplevde fortsatt lagring som svært belastende, og ga klageren medhold i at tilrettevisningene gitt i 2011 og 2015 måtte slettes fra personalmappen.

Lagring av personopplysninger etter arbeidsforholdets opphør

Arbeidsgiver kan ha et ønske om å lagre personopplysninger om en ansatt etter at arbeidsforholdet har opphørt. Også slik lagring krever et behandlingsgrunnlag etter GDPR artikkel 6, med mindre det foreligger eksplisitt samtykke fra den ansatte til videre lagring eller annet lovgrunnlag. Etter opphør av arbeidsforholdet må

Råd og bistand fra Juristforbundet

Juristforbundet tilbyr sine medlemmer juridisk rådgivning og bistand innenfor arbeidsrettslige spørsmål. Kommer du som medlem i en vanskelig situasjon på arbeidsplassen, er det bare å kontakte Juristforbundets advokater.

Kontakt

Sentralbord: 40 00 24 25
E-post: advokat@juristforbundet.no

arbeidsgiver kunne dokumentere at fortsatt lagring er nødvendig og at det, når den ansatte protesterer mot fortsatt lagring, foreligger konkrete og reelle forhold som tilsier at det foreligger tvingende berettigede grunner til fortsatt lagring, jf. GDPR artikkel 21 nr. 1 og artikkel 5 nr. 1 bokstav e.

I PVN-2018-11 understreket nemnda at det ikke er en generell adgang til å oppbevare alle personopplysninger i en personalmappe etter opphør av et ansettelsesforhold. Når arbeidsforholdet opphører vil som hovedregel formålet med lagringen opphøre. Dermed en ansatt protesterer mot fortsatt lagring av dennes personopplysninger må arbeidsgiver vurdere om det foreligger en konkret og reell grunn til fortsatt lagring av den tidligere ansattes personopplysninger. I PVN-2018-15 kom nemnda etter en konkret vurdering frem til at arbeidsgiver hadde en fortsatt berettiget interesse til å oppbevare personopplysninger for å kunne dokumentere sakshistorikk om en tidligere ansatt, som hadde gått til søksmål mot arbeidsgiver.

Arbeidsgiver må kunne vise til konkrete begrunnelser for hvorfor advarsler er lagret i den ansattes personalmappe.

Har du spørsmål knyttet til lagringstid og sletting kan du som medlem ta kontakt med Juristforbundets advokatkontor for bistand.

Prisen for et pass

Hvor mye hadde du betalt for å få et norsk statsborgerskap og pass? Hva hadde du risikert? Hva hadde du måttet innrømme? For eritreere henger disse spørsmålene tett sammen.

Mennesker som av ulike grunner må flykte fra Eritrea har ikke alltid mulighet til å reise med pass. Enten fordi de ikke har, eller fordi det er for risikabelt å ta det med seg. De står derfor uten mulighet til å bekrefte sin identitet, som er et grunnleggende vilkår for å komme til Norge. Kan du ikke dokumentere egen identitet, står du i utgangspunktet uten dokumenter som lar deg reise utenlands, og det vil kunne være vanskeligere å få norsk statsborgerskap.

Dersom du som nordmann mister passet sitt på ferie, er følgen ofte ikke verre enn at du må bestille nytt på politistasjonen. For eritreere kan situasjonen være langt mer komplisert. Prisen for å få et nytt eritreiske pass, eller noen konsulære tjenester overhodet, er å betale to prosent skatt av all tidligere og fremtidig inntekt til eritreiske myndigheter. Du er også nødt til å undertegne et offentlig angrebrev, hvor du erkjenner å ha sviktet Eritrea og at du vil ta imot en «appropriate punishment».

Denne situasjonen gjelder så godt som alle eritreere som mangler pass, og som ikke har et anerkjent beskyttelsesbehov fra regimet ved Afrikas horn. De bor i Norge, betaler skatt til norske myndigheter og har hele sitt liv her. Samtidig må de også betale straffeskatten sin til eritreiske myndigheter, dersom de vil benytte seg av konsulære tjenester fra hjemlandet. Dette til tross for at det gjelder et for-

Elin Engerbakk

bud for et fremmed land å kreve inn skatt i Norge.

Den retroaktive skatten utgjør en av Eritreas største inntektskilder. Har man ikke fått konstatert beskyttelsesbehov fra regimet, kan eritreiske utflyttere se seg nødt til å innrette seg etter skattereglene. Dette gjelder for eksempel for mennesker som har kommet på gjenforening med familie som har flyktningstatus i Norge. Ved å henvise utflyttere til å skaffe pass fra eritreiske myndigheter, er Norge med på å underbygge praksisen fra regimet.

Mange eritreere blir stilt overfor et dilemma. Et alternativ er å leve uten pass. Uten pass eller andre reisedokumenter kan det være vanskelig, eller umulig, å skaffe seg bankkonto i Norge. Hvis man er uten mulighet til å dokumentere egen identitet, kan man heller ikke bli norsk statsborger. Et annet alternativ er å søke om asyl i Norge, men dette er en prosess som kan ta lang tid. Det siste alternativet

er altså da å ta kontakt med eritreiske myndigheter, forplikte seg til å betale straffeskatten til regimet, og å underskrive det offentlige angrebrevet.

Norske myndigheter (UDI) kan utstede reisedokumenter for utlendinger som mangler pass. Utgangspunktet for å få slike dokumenter er imidlertid at det ikke er mulig å skaffe seg pass fra hjemlandet. Man kan for eksempel få utlendingspass hvis forhold utenfor din kontroll gjør at du ikke kan få hjemlandets reisedokumenter. Siden den pålagte straffeskatten og angrebrevet ikke er store nok hinder til å gjøre det umulig å få pass fra eritreisk ambassade, er mange likevel nødt til å innrette seg etter kravene.

At eritreere som har forlatt hjemlandet må innrette seg etter dette, er dypt urimelig. Praksisen styres av eritreiske myndigheter, et regime som mange tusen mennesker har fått et anerkjent beskyttelsesbehov fra. Likevel sier norske myndigheter at eritreiske utflyttere må henvises til konsulære tjenester fra eritreisk ambassade, ettersom de faktisk kan betale skatten og skrive under på angrebrevet. Norske myndigheter bør ikke kreve av eritreere at de henvender seg til eritreisk ambassade for å få reisedokumenter.

Eritreere betaler ofte prisen det koster for et pass. Fordi det er lettere. Fordi det kanskje kan hjelpe familien deres. Fordi de vil kunne reise. Det burde ikke være sånn, og Norge burde ikke tillate det, men det gjør vi. Ville du vært villig til å betale en slik pris for et statsborgerskap og et pass?

Elin Engerbakk, medarbeider i Jussbuss

JURIST
FORBUNDET

Forsikring

Foto: 123rf.com

Uførekapital

– din viktigste forsikring

De færreste er klar over den økonomiske konsekvensen av å bli ufør. Juristforbundets uførekapitalforsikring gir en engangsutbetaling dersom du får innvilget minst 40 % varig uførepensjon fra folketrygden.

Utbetalingen er fritatt for inntektsskatt og dekker både sykdom og ulykke. Du bestemmer selv hva erstatningsutbetalingen benyttes til.

Juristforbundets uførekapitalforsikring er svært prisgunstig sammenlignet med individuelle livs- og uføreforsikringer. Prisen for tilsvarende forsikringer er ofte minst 5 ganger høyere.

**Benytt
medlems-
fordelene dine**

Telefon: 23 11 33 11 | forsikring@juristforbundetforsikring.no | www.juristforbundet.no/forsikring

Her finner du både de juridiske fagartiklene og meningsytringer / debatt om jus, politikk og samfunn. Juristen oppfordrer alle lesere til å delta. Enten du ønsker å dele en fagartikkel med andre eller du har en mening å ytre. Både små og store temaer er interessante. Send gjerne med et foto av deg selv. Juristen tar forbehold om at svært lange innlegg må forkortes.

Innlegg sendes med e-post til omg@juristen.no

Forhandlingskurs

Bedre forhandler med Harvard-kurset

■ Av advokat Nicolay Skarning

Harvard Law School har gjennom mer enn 30 år utviklet metoder for hvordan bli en bedre forhandler, som de lærer bort gjennom teori og trening over fire dager.

JUS har en unik avtale med lærekref-ter fra Harvard, som gjør at alle jurister kan få tilgang til disse metodene. Målet er å gjøre forhandlingene mest mulig effektive og nyttige for de involverte parter. Årets klasse, som stort sett besto av jurister, fikk prøve seg på mange vanskelige forhandlin-ger, og lærte mye.

Den prisbelønte professor Robert C Bordone går sammen med kollega Tobias Berkman gjennom den syste-matiske forberedelsen til forhandlin-gene gjennom 7 stoppunkter: hvem er partene, hva er våre og deres alternati-ver, hva er våre og deres interesser, mulige løsninger på forskjellige te-maer, hvilke objektive kriterier kan benyttes i forhandlingene, hva vil vi spørre om og hva vil vi sende av kom-munikasjon, hvordan er relasjonen mellom partene og hva bør fastsettes av prosedyre før vi går løs på temaene for forhandlingene.

Dette er ikke nye punkter for er-farne forhandlere, men treningen gikk

ut på å få dette inn under huden og virkelig bruke det systematisk og mest mulig effektivt.

Forhandlingene

Deretter skulle vi prøve oss i forhand-linger fra forskjellige sider av sam-funnslivet: I en oppgave var vi agent

for en fotballspiller, og skulle for-handle ham inn på et fotballag igjen. I en annen forhandling skulle vi repre-sentere partene i en aksjonæravtale i et software-selskap, der eierne hadde kommet i konflikt med hverandre.

Til slutt gikk vi inn i flerparts-for-handlinger om opprettelse av en ny

havn, der noen ville ha havnen, mens andre ville motarbeide den. Deltagerne i forhandlingene ble testet i hva de lykkes med og hva de ikke fikk til, og det ble gitt oppgaver som skulle forberedes til hver forhandlingsdag. Hardt og lærerikt!

I tilknytning til forhandlingene ble deltakerne også testet på svake og sterke sider, hvor formålet var å bli kjent med disse for å ha oppmerksomhet på begge deler i forhandlingene.

Læreformen var å kombinere teori, praktisk trening og tilbakemelding i bolker gjennom hele dagen fra 9-17, samt lekser til neste dag.

Det sosiale

Lærerne fra Harvard deltok i tillegg sammen med deltagerne på middager på kveldene, hvor det var mulig å diskutere dagens forhandlinger i mer uformelle former. Harvard Campus, USAs eldste universitet fra 1636, og byen Cambridge utenfor Boston ga dessuten en inspirerende ramme for det hele.

Samtidig ble deltagerne gjennom forhandlingene veldig godt kjent med

Advokat Nicolay Skarning

hverandre, og utvekslet mye erfaring fra blant annet Forsvaret, Statsbygg, Utenriksdepartementet, Yrkestrafikkforbundet, Kvale og en rekke andre private selskaper og foreninger. Her var det mye kunnskap og erfaring som ble brakt til bordet til gjensidig læring, og det ble lagt opp til at vi skulle gi kommentarer til hverandres forhandlingsteknikker – i vennlige former.

Det ble lagt stor vekt på å skape et tillitsfullt «rom» hvor vi kunne prøve og feile, og praten fløt fritt også i pauser og under måltidene.

En uke i vekst

Lærerne var veldig inspirerende og deltagerne engasjerte, så uken på Harvard ble et lærerikt minne for livet. Men viktigere var nok følelsen som mange uttrykte den siste kvelden: «Dette kurset burde vi gått på for lenge siden,» med tanke på at dette var teknikker som alle forhandlere har glede av.

Flere av teknikkene var naturligvis kjent fra før, men her var det systematisert på en logisk måte. Partene oppfordres til å følge en bestemt struktur for at avtalen skal bli best mulig. Det å tenke gjennom partenes felles interesser i å komme frem til en avtale på en effektiv måte, fremfor et mål om at bare en side skal vinne, var greit å diskutere å få en erkjennelse av.

På vegne av Harvard-klassen 2019 kan jeg trygt si: «Løp og meld deg på til neste års klasse for 2020.»

Seminar

Hvordan ny teknologi og kunstig intelligens påvirker

■ Av advokat Siri Øvstebo

Juristforbundets Forum for næringsdrivende avholdt sitt andre seminar i Tromsø – og ønsker også å videreutvikle kurstilbudet.

I april inviterte Norges Juristforbund, Forum for næringsdrivende, til et seminar i Tromsø. Dette er det

andre seminaret vi i styret i forumet har arrangert. I tillegg til foredrag og kurs med fokus på hvordan ny teknologi og kunstig intelligens påvirker bransjen, og særlig for små og mellomstore jurist- og advokatkontorer, fikk deltakerne oppleve utsikt fra Fløya og nydelig joik fra *Ånde Somby* i fantastisk vårvær.

Fra Universitetet i Tromsø, kom *Anna Nylund*, og holdt et foredrag om

advokatrollen, digitalisering og etikk. Hun fortalte at i Australia, bruker domstolen av og til Facebook for å kalle inn vitner til rettsaker. Fokus var også på om det er teknologien som bestemmer hvilke juridiske tjenester som opererer i markedet, der forholdet mellom skredersøm og standardisering spisses, og om advokater henger med i utviklingen.

Hun stilte også spørsmål ved hvilke rettsområder vi driver bort i ►

forbindelse med effektivisering og bruk av kunstig intelligens.

Bruk av videoopptak påvirker rettens beslutningstakere, men hvordan og i hvilken grad? Er vi som advokat godt nok forberedt på dette når vi forbereder vitner og parter når de skal forklare seg, og når vi selv stiller spørsmål til vitner og parter?

Og har vi nok kunnskap til å se hvordan digitale bevis kan manipuleres?

Det var mange spørsmål og interessante innfallsvinkler, som viser at det ikke bare er teknisk kompetanse vi trenger som aktører i retten nå som sakene digitaliseres.

Forklaringer fra parter og vitner

Gudrun W. Amble holdt kurs i bruk av Lovdata. Vi trenger alltid å friske opp kunnskapen, og fikk nye tips og informasjon om utviklingen av tjenesten også denne gangen.

Deretter dro vi gjennom Tromsøs gater til Nord-Troms tingrett, der vi ble møtt av dommer Knut Rye-Holmboe, Ståle Abotsvik m.fl. som hadde en veldig matnyttig gjennomgang av hvordan digitale forhandlinger gjennomføres.

Vi fikk også se hvordan det ser ut fra dommerpanelet når vitnene forklarer seg inn i kameraet, demonstrert ved en kontoransatt i tingretten, som sporty stilte opp. Da fikk vi ved selvsyn se noe av det Anna Nylund hadde påpekt om utfordringer knyttet til forklaringer fra parter og vitner som forklarer seg for første instans, men der det tas opptak som brukes ved eventuell behandling i ankeinstans – hvor det ikke vil bli gjennomført ny forklaring, kun eventuelle tilleggsforklaringer.

Vitner så ikke direkte inn i kamerat. Hvordan vil det påvirke ankeinstansen at tiltalte ikke ser direkte på dem?

Menneskelige relasjoner

Tale Skjøsvik fra Oslo Met snakket om bakgrunnen for at hun hadde fat-

Advokat Siri Øvstebø

// **Det blir svært kostbart med den eierstrukturen vi har i Norge i advokatbransjen i forhold til å utvikle nye systemer der kunstig intelligens benyttes**

tet interesse for kunstig intelligens og teknologibruk i advokatbransjen. Hun stilte spørsmål ved om profesjonens organisasjon er den beste måten for samfunnet å løse samfunnsoppgaver på. Gjennomgangen av mange ulike plattformer og systemer for organisering av tilbudet av juridiske tjenester viste et mangfold, og en ny tankemåte og større bruk av virtuelle tjenester og virtuelle kontorer for å gjøre det samme som før, men på nye måter.

Med andre ord; jobbene forsvinner, men ikke oppgavene. Hun mente at menneskelige relasjoner blir mer viktig.

En av deltakerne påpekte at det å åpne for eksternt eierskap, vil kunne ha stor innvirkning på hvordan juridiske tjenester tilbys. Det blir svært kostbart med den eierstrukturen vi

har i Norge i advokatbransjen i forhold til å utvikle nye systemer der kunstig intelligens benyttes.

Jus og kunstig intelligens

Christian Bendiksen forklarte om utviklingen av juridisk teknologi, og åpnet med å stille spørsmålet om vi alle mister jobben snart.

Han orienterte om hva som skjer på området der jus og kunstig intelligens møtes. Hvilke databaser finnes, hvordan fungerer de og hvem utvikler dem? Hva er lønnsomheten i prosjektene? Og hva vil det si at det er selv-lærende?

Særlig på kontraktsrett og innen voldgift har det vært forsøkt, men arbeidet med å standardisere f.eks. arbeidskontrakter har ikke vist seg å være helt enkelt.

Hvordan priser man?

Inntrykkene og spørsmålene etter seminaret var mange, og kanskje noe overveldende.

I dag finnes det noen programmer innen skifte (Ejus) og erstatning (Compensatio og Ejus), og skytjenester og kontorstøtteprogram for advokat- og rettshjelpervirksomhet. Noen av deltakerne fører også regnskapene selv ved hjelp av regnskapsprogrammer.

Men hvordan priser man tjenestene sine når f.eks. tjenester med skifteoppsett er tatt i bruk? Er det timebasert, får man jo ikke igjen investeringskostnadene ved å kjøpe lisens og lære seg å bruke programmet.

Tidsbruken går jo også ned, slik at det blir færre timer pr. oppdrag. Noe klart svar kom vi ikke fram til.

Vi i Forumet for næringsdrivende håper å videreutvikle kurset, og at vi kan invitere til et nytt kurs med fokus på drift av små og mellomstore advokatkontor. Send oss gjerne forslag til sted og tema.

Rettshjelp

Et illusorisk krav på fri rettshjelp?

■ Av Eline Hammerlund Fangel, Jussformidlingen i Bergen

Uten en endring av dagens rettshjelpsordning er vi redde for at en effektiv og reell adgang til hjelp for de som trenger det, blir illusorisk.

De fleste har hørt historien om lille David som skulle sloss mot kjempen Goliat.

Fortellingen starter med at David har utfordringer med hvordan han skal vinne over en part som er både større og sterkere enn ham selv, likevel går David seirende ut fra kampen da han ved bruk av smarte knep klarte å hamle opp mot kjempen.

Denne solskinnshistorien er langt fra virkeligheten, i hvert fall om David er dårlig økonomisk stilt, har havnet i en rettslig tvist med staten og ønsker fri rettshjelp.

Første hinder – jungelen av informasjon
I det virkelige liv ville Davids første utfordring på reisen for å vinne saken mot staten være å finne ut av hvilke muligheter han har for juridisk bistand.

Her er utfordringen å orientere seg i jungelen av informasjon om fri rettshjelp, gratis rettshjelp, private advokater og offentlige instanser.

Først vil det være avgjørende for David å finne ut hva fri rettshjelp er.

Fri rettshjelp, slik det er definert i lov om fri rettshjelp (rettshjelploven), er advokatbistand som helt eller delvis blir dekket av staten. Rettshjelpen består av konkrete råd eller representasjon fra advokat i retten. Formålet er å forhindre at vedkommende taper sin rett som følge av dårlig økonomi i

Eline Hammerlund Fangel

saker av stor personlig eller velferdsmessig betydning.

Andre hinder – inntektsgrensen

Andre steg for David er å klarlegge om saken mot staten gir han rett på fri rettshjelp. Her skiller rettshjelploven mellom to ulike typer saker. Den første typen er de sakene som er av en slik karakter at de gir en ubetinget rett på fri rettshjelp. I den andre typen saker trekkes det opp en grense der den enkeltes inntekt og formue er avgjørende for om ordningen gir dekning.

Dersom Davids sak er av sistnevnte type møter han en stor utfordring som følge av at inntektsgrensen ikke er oppjustert siden 2009.

Inntektsgrensen er fastsatt i rettshjelpforskriften, og er kr 246 000 for enslige og kr 369 000 for ektefeller og andre som lever sammen med felles økonomi.

Det er videre særlig vanskelig å forstå hvorfor de øvrige trygdeytelser

David mottar fra staten er angitt med folketrygdens grunnbeløp (G), mens inntektsgrensen i forskriften er angitt som en konkret sum. Selv om Davids økonomiske situasjon ikke har endret seg de siste årene, medfører manglende dynamikk i inntektsgrensen at det er stadig vanskeligere for ham å få fri rettshjelp.

Videre legger loven opp til en snøver vurdering da det verken tas høyde for gjeld eller forsørgeransvar ved fastsettelsen av inntektsgrensen.

Som følge av at inntektsgrensen ikke er oppjustert på flere år er det svært få mennesker i Norge som mottar fri rettshjelp, dette til tross for vanskelige økonomiske situasjoner. Dette fører til en ordning der mange mennesker faller i en mellomposisjon. De har ikke råd til ordinær advokatbistand, og har heller ikke krav på fri rettshjelp.

Problemet går på rettssikkerheten løs, og medfører at personer som David står uten advokatbistand om inntekten ligger rett i overkant av inntektsgrensen.

Tredje hinder – større og sterkere advokat?

Om det så skulle vise seg at David dekkes av rettshjelpsordningen, er da en advokat gitt gjennom ordningen en tilstrekkelig ressurs til at han kan vinne saken mot staten?

Advokatforeningen kom i desember i fjor med et notat som viser lønnsforskjellen mellom hva advokater som yter fri rettshjelp tjener sammenlignet med de advokatene som staten selv benytter.

Slik Advokatforeningen fremhever er det en «grunnleggende rettspolitisk målsetting at den rettshjelp som

gis borgere som ikke har råd til å betale for det selv og den som gis i straffesaker, skal være av like god kvalitet som all annen rettshjelp».

De viser videre til at departementet erkjenner «utfordringen knyttet til risikoen for at det etableres «A- og B-lag» blant advokater basert på prisnivå».

Advokatforeningen viser til at det er «vanskelig å si noe generelt om kvaliteten på tjenestene som ytes, men at det er en tendens til at sakene som er honorert med rettshjelpssats tilfaller advokater med mindre erfaring». Advokatforeningen understreker også at flere offentlige etater har rettet kritikk mot advokater som honoreres gjennom rettshjelpersatsen.

Dette medfører at det er en risiko for at personer med krav på fri rettshjelp mottar dårligere kvalitet på den juridiske bistanden enn det staten har.

Det kan stilles spørsmål om det er en balansert og rettferdig ordningen at "det er blitt et gap mellom det staten betaler når de selv har behov for advokathjelp og det de betaler for advokathjelp etter i fri rettshjelpsaker og straffesaker"?

Om så David er en av de få heldige som får saken sin dekket av ordningen med fri rettshjelp, vil advokaten han får gi ham en reell mulighet til å ikke tape sin rett i tråd med formålet med rettshjelpsordningen?

*Snipp, snapp, snute,
er rettshjelpsordningen ute?*

Rettshjelpsutvalget er opprettet for å komme med forslag til hvordan pengene som går til fri og gratis rettshjelp skal fordeles på en mest mulig rettferdig, målrettet og effektiv måte.

Jussformidlingen er av den oppfatning at det er vel og bra at det foretas en vurdering av om ordningen fungerer. Likevel stiller vi oss kritiske til om en ny utredning er det som trengs for å jevne ut forskjellen mellom kjempene og de mindre, økonomisk svakere stilte krigerne i samfunnet vårt.

Uten en endring av dagens rettshjelpsordning er vi redde for at en effektiv og reell adgang til hjelp for de som trenger det, blir illusorisk.

Ikke bare trenger vi at ordningen med fri rettshjelp blir mer synlig og tilgjengelig for flere folk med dårlig økonomi, vi trenger også å sikre at advokathjelpen som tilbys er tilstrekkelig god til å gi lille David mulighet til å hamle opp med motpart, om saken så er mot selveste Goliat.

UTE ETTER JURIDISK KOMPETANSE?

Da skal du prøve juristforbundets jobbmarked

Annonse i
papirutgaven
inkluderer
alltid digital
eksponering!

PAPIRUTGAVEN

- 7 utgaver pr. år
- Adressert distribusjon med Posten Norge AS

DIGITALT

- www.juristforbundet.no
- www.juristen.no
- Regelmessig nyhetsbrev (21 000 medlemmer)

Gjennom vårt jobbmarked treffer du advokater og jurister i off og priv sektor. F eks dommere, kommunale jurister/advokater, jurister i Skatteetaten, NAV, Fylkeskommune, samt universitets- og høyskolejurister

Over 21 000
medlemmer

JURISTFORBUNDET

Hovedstyret

President

Håvard Holm

hho@juristforbundet.no

Visepresident

Katrine Bratteberg

kb@juristforbundet.no

Styremedlemmer valgt av Landsmøtet

Anette Fjeld

anettefjeld@hotmail.com

Lars Marius Heggberget

larsmhe@online.no

Karoline Dystebakken (møtende varamedlem)

karoline.dystebakken@arbeidstilsynet.no

Styremedlemmer valgt av seksjonene

Sverre Joachim Wiese Bromander (Juristforbundet – Stat)

sverre.bromander@gmail.com

Benedicte Gram-Knutsen (Juristforbundet – Kommune)

benedicte.gram-knutsen@bergen.kommune.no

Wiggo Storhaug Larssen (Juristforbundet – Dommerforeningen)

wiggo.storhaug.larssen@domstol.no

Sofie Olsen Rosvoll (Juristforbundet – Student)

1sofieolsenrosvoll@hotmail.no

Tor Egil Viblemo (Juristforbundet – Privat)

tev@oxford.no

Ansattes representant

Hanne Eie Sudland

hes@juristforbundet.no

Generalsekretær

Magne Skram Hegerberg

msh@juristforbundet.no

Medlemsguide

Har du flyttet eller byttet jobb?

juristforbundet.no/minside

medlem@juristforbundet.no | 40 00 24 25

Forsikring – medlemstilbud

Juristforbundet Forsikring

juristforbundet.no/forsikring

forsikring@juristforbundetforsikring.no | 23 11 33 11

Bank – medlemstilbud

Handelsbanken

handelsbanken.no/juristforbundet

Finn ditt nærmeste bankkontor for kontaktinformasjon

Juristforbundets advokatkontor

juristforbundet.no/advokatkontoret

advokat@juristforbundet.no | 40 00 24 25

Lønnsstatistikk/lønnskalkulator

juristforbundet.no/lonnskalkulator

Juristen

juristen.no

Redaksjonen:

redaksjonen@juristen.no | 482 48 352

Annonser:

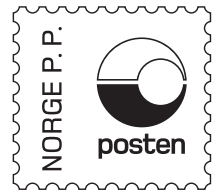
perolav@07.no | 918 16 012

Jobbmarkedet

juristen.no/stilling

Juristenes Utdanningscenter

jus.no | 40 00 26 62

Returadresse:
Juristforbundet
Kristian Augusts gt 9
0164 Oslo

Sjekk våre nettsider www.juristen.no

Enten du foretrekker mobil, nettbrett eller desktop

- siste nytt
- stillingsannonser
- debatt
- fagstoff

Tips oss på redaksjonen@juristen.no